

UCHWAŁA NR 354/4987/23
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
z dnia 12. Września 2023 roku

**w sprawie przyjęcia „Założeń polityki demograficznej
województwa lubuskiego do roku 2030”**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Założenia polityki demograficznej województwa lubuskiego do roku 2030” stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA

Elżbieta Anna Polak

Stwierdzam zgodność
z projektem uchwały
DEPARTAMENTU ROZWOJU I INNOWACJI

Magdalena Balaż-Hryńkiewicz

Załącznik do Uchwały
nr...*354/4987/23*...
Zarządu Województwa Lubuskiego
z dnia...*12 września*...2023 r.

ZAŁOŻENIA POLITYKI DEMOGRAFICZNEJ WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO DO ROKU 2030

wrzesień 2023 r.

Spis treści

WSTĘP	3
1. DIAGNOZA DEMOGRAFICZNA	4
1.1. Struktura ludności	4
1.2. Miary starzenia się społeczeństwa	7
1.3. Współczynniki reprodukcji ludności	12
1.4. Stan cywilny	13
1.5. Ruch naturalny ludności	16
1.6. Stali mieszkańcy	20
1.7. Cudzoziemcy w województwie	21
1.8. Prognoza demograficzna	22
1.9. Ochrona zdrowia	23
1.10. Edukacja	25
1.11. Rynek pracy	27
2. ANALIZA SWOT	28
3. TRENDY DEMOGRAFICZNE	29
4. POLITYKA DEMOGRAFICZNA NA POZIOMIE EUROPEJSKIM, KRAJOWYM I REGIONALNYM	30
4.1. Polityka europejska	30
4.2. Polityka krajowa	31
4.3. Polityka regionalna	32
4.4. Programy unijne	35
5. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA	38
Spis map, wykresów i tabel	56

WSTĘP

Starzenie się społeczeństw stanowi dziś jedno z najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoją kraje Unii Europejskiej i regiony. Kompetencje w zakresie polityki demograficznej należą w dużej mierze do państw członkowskich. Z kolei UE wskazuje, jakie obszary wymagają szczególnej uwagi, i określa tendencje o charakterze ogólnym oraz wspiera działania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

W regionalnych dokumentach strategicznych i programowych ujęte są działania, które mają złagodzić konsekwencje zmian demograficznych, jednakże nie są one w stanie rozwiązać wszystkich problemów demograficznych. Potrzebne są skoordynowane działania systemowe, przede wszystkim na poziomie rządowym.

Negatywne zmiany demograficzne będą postępować, dlatego należy zadbać o dopasowanie usług i przestrzeni publicznej do potrzeb starzejących się pokoleń, a z drugiej strony do stworzenia regionu zachęcającego do pozostania w nim ludzi młodych. Dlatego samorząd wojewódzki dokonał przeglądu dokumentów programowych, które odpowiadają na wyzwania polityki demograficznej, w tym przeciwdziałaniu depopulacji. Następnie opracowano założenia polityki demograficznej do 2030 roku, które - należy podkreślić - nie stanowią programu w rozumieniu zapisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 15 ust. 1 i 4 pkt. 2 Dz. U. z 2023 r., poz. 1259).

Założenia polityki demograficznej województwa lubuskiego do 2030 roku powstały w oparciu o analizę sytuacji demograficznej województwa i prognozy demograficzne przygotowane przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. W niniejszej diagnozie demograficznej wykorzystano następujące analizy Urzędu Statystycznego:

- Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie lubuskim - wyniki wstępne NSP 2021 (06.12.2022 r.);
- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2023 (28.04.2023 r.);
- Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2022 r. (17.07.2023 r.);
- Prognoza ludności na lata 2023-2060 (31.08.2023 r.)

oraz dokumenty na poziomie europejskim i krajowym.

W dalszej części opracowania przedstawione zostały zadania zrealizowane w ostatnich latach przez samorząd wojewódzki i jednostki podległe, które przeciwdziałają negatywnym zmianom demograficznym. Ich efekty wystąpią w dłuższej perspektywie czasu. Zrealizowane działania nie były jednostkowe, a ich wymiar horyzontalny ma szczególne znaczenie dla powodzenia we wdrażaniu efektywnej polityki demograficznej. Bardzo istotne będą również zaprezentowane w rozdziale 5 planowane w najbliższej perspektywie czasu działania samorządu oraz możliwości ich realizacji w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Celem dokumentu jest wskazanie korelacji między różnorodnymi działaniami prowadzonymi przez samorząd województwa, które mają wpływ na demografię w regionie.

1. DIAGNOZA DEMOGRAFICZNA

1.1. Struktura ludności

W końcu 2022 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniosła 980,0 tys., tj. o 5,5 tys. mniej w porównaniu z końcem 2021 r. oraz o 38,1 tys. mniej w odniesieniu do 2015 r. Przyczyną ubytku ludności były ujemne migracje i jeszcze większy ujemny przyrost naturalny. Ponadto tempo spadku ludności w regionie było wyższe niż przeciętnie w kraju.

Ludność województwa stanowiła 2,6% ludności Polski. Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km² powierzchni województwa, w 2022 r. wyniosła 70 osób, podobnie jak przed rokiem, natomiast była niższa niż w 2015 r. (73 osoby). Wskaźnik gęstości zaludnienia sytuuje województwo lubuskie na 14. miejscu w kraju (121 osób/km²).

W 2022 r. ponad 64,3% ludności regionu mieszkało w miastach, tj. o 0,2 p. proc. mniej w porównaniu z rokiem poprzednim i o 0,7 p. proc. mniej w odniesieniu do 2015 r. (w kraju – 59,6%). Wielkość wskaźnika urbanizacji lokuje województwo lubuskie wśród województw o największym odsetku ludności miejskiej (5. lokata). Udział mieszkańców wsi w ludności województwa ogółem, w skali roku zwiększył się o 0,2 p. proc. i wyniósł 35,7%. W porównaniu z 2015 r. wskaźnik ten wzrósł o 0,7 p. proc.

Ponad połowę populacji stanowiły kobiety (51,5%). Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) wyniósł 106 i był nieznacznie niższy od średniej krajowej (107). Najwyższą wartość tego wskaźnika notowano w miastach na prawach powiatu, w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze (po 112), najniższą zaś w powiecie sulęcińskim (100), w którym liczba kobiet i mężczyzn była prawie równa.

Zmniejszenie liczby ludności w 2022 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano w 12 z 14 powiatów, największe w powiecie żagańskim (o 8,2%). Jedynie powiat gorzowski (o 3,6%) i miasto na prawach powiatu Zielona Góra (o 0,4%) odnotowały wzrost stanu populacji. Wśród 82 gmin, spadek liczby ludności zanotowano w 67, zaś największy w gminie miejskiej Gozdnicza (o 13,0%). Wysoki (po 10-11%) ubytek liczby ludności zanotowano również w gminach wiejskich: Bledzew, Wymiarki i Bytnica, w gminie miejskiej Łęknica i Żagań, także w gminie miejsko-wiejskiej Szprotawa. Gminy te leżą na terenie powiatu międzyrzeckiego, krośnieńskiego, żagańskiego i żarskiego. W pozostałych 15 gminach odnotowano wzrost, przy czym największy był na terenach wiejskich w gminach: Zabór i Santok (po ok. 15,0%), także gminy Deszczno (o 14,2%) i Kłodawa (o 11,0%). Gminy te znajdują się na obszarze powiatu gorzowskiego i zielonogórskiego.

W wyniku trwającej depresji urodzeniowej spowodowanej spadkiem płodności kobiet, miało miejsce – obserwowane w okresie 2015-2022 r. – zmniejszenie się liczby i odsetka dzieci (w wieku 0–14 lat).

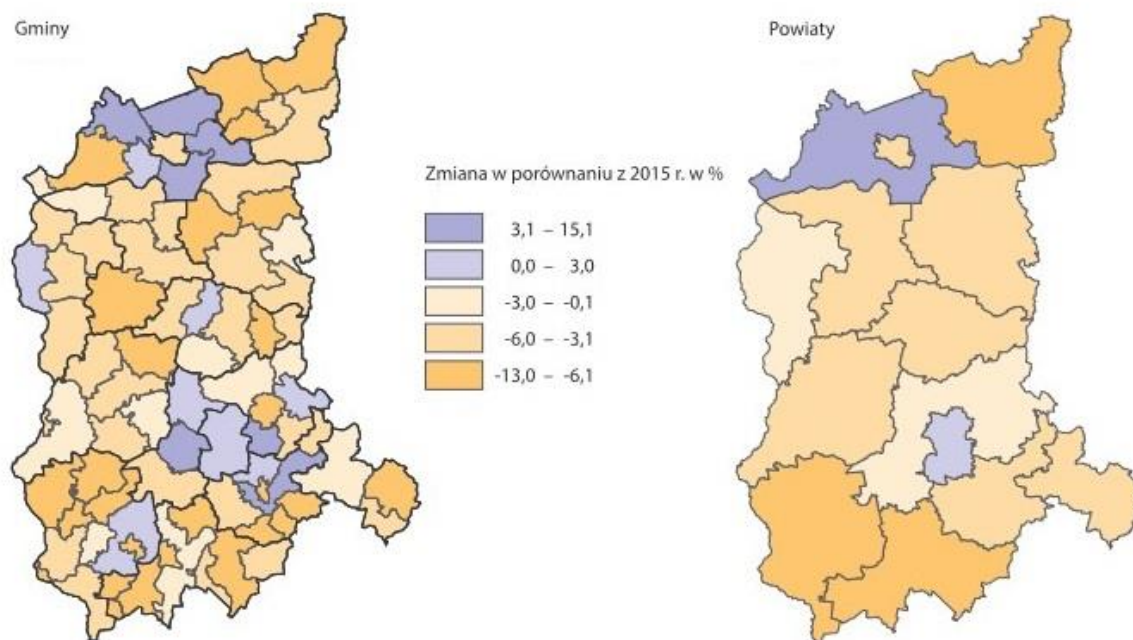
W kolejnych latach (2015-2022) liczba dzieci wzrosła, równolegle zwiększył się też udział grupy 0-14 lat w ludności województwa, odpowiednio, z 15,1% do 15,3%. Od końca 2019 r. liczebność najmłodszej grupy ludności z roku na rok spada. W 2022 r. liczba dzieci wyniosła ponad 147,6 tys., tj. o 3,9 tys. mniej w porównaniu z 2021 r. oraz o 6,3 tys. mniej w odniesieniu do 2015 r. Dzieci stanowiły 15,1% ogółu populacji (przed rokiem 15,4%).

W 2021 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-24 lata wyniosła 245,7 tys., co stanowiło 24,9% ogółu ludności w województwie lubuskim. Liczba ta zmniejszyła się w porównaniu z 2012 r. o blisko 15%. Największy odsetek dzieci i młodzieży zanotowano w powiecie gorzowskim (blisko 28%) oraz wschowskim (27%). Najmniejszy udział dzieci i młodzieży w ludności ogółem wystąpił w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze (odpowiednio 22% i 23%).

Najbardziej widoczne zmiany w strukturze społecznej w województwie lubuskim dotyczą gwałtownie zwiększającej się grupy osób starszych, w wieku powyżej 65 lat. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi zwiększył się w porównaniu z notowanym w 2012 r. z 17,6 do 28,8 (wobec wzrostu jego wartości średniej w kraju z 20,1 do 28,9). Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego (wskaźnik wsparcia najstarszych – liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lat) w województwie lubuskim w 2021 r. wyniósł 10 (wobec 11 średnio w kraju i 6 w 2012 r.). Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w ogóle ludności w województwie wyniósł blisko 19% (wobec 13% w 2012 r.). Populacja województwa lubuskiego starzeje się w szybkim tempie. Na terenie każdego powiatu obserwuje się wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym i spadek udziału osób w wieku produkcyjnym.

W 2022 r. liczebność tej grupy wieku wzrosła w skali roku o 4,3 tys. do 186,5 tys. osób. Osoby starsze stanowiły 19,6% ludności województwa (w 2021 r. – 18,9%, zaś w 2015 r. – 14,8%). Wzrost ten wynika z przesuwania do populacji w starszym wieku coraz liczniejszych roczników osób urodzonych w latach 50-tych ub. wieku. Z tego powodu od kilku lat zmniejsza się liczba osób w tzw. wieku dorosłym (15–64 lata).

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2015-2022. Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.

Obserwowane przemiany demograficzne wskazują, że obecna sytuacja ludnościowa województwa nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego. Zmniejszająca się liczba urodzeń i wzrastająca liczba zgonów wpływają na stopniowy spadek liczby mieszkańców. Zdecydowanie mniejsza w przyszłości liczba kobiet w wieku rozrodczym będzie miała

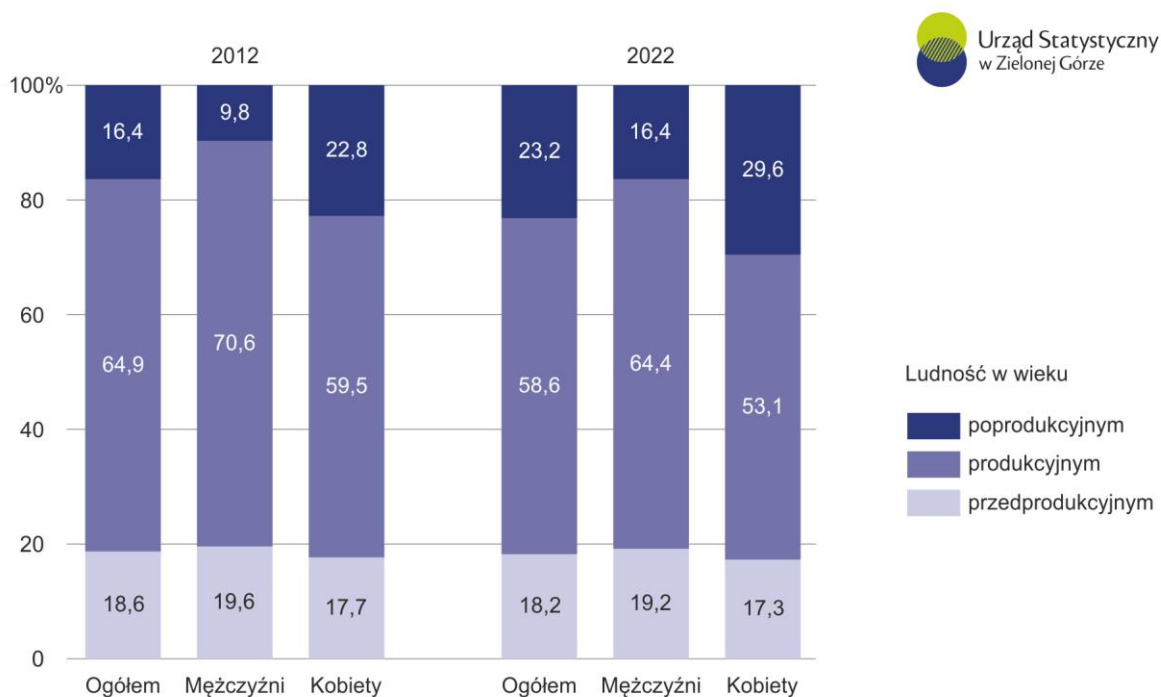
negatywny wpływ także na przyszłą liczbę urodzeń. Populacja województwa szybko się starzeje, co odzwierciedla przede wszystkim wzrost jej liczby i udziału w najstarszych rocznikach wieku.

Analizując strukturę ludności województwa według ekonomicznych grup wieku zauważa się, że udział osób w wieku przedprodukcyjnym pozostaje względnie stabilny od 2015 r., na poziomie od 18,1% do 18,3% ogółu ludności. Zmniejszył się natomiast udział osób w wieku produkcyjnym – z 63,1% w 2015 r. do 58,6% w 2022 r. Równocześnie odnotowano wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym – z 18,8% w 2015 r. do 23,2% w 2022 r. Wzrost odsetka osób w starszym wieku był wyraźnie większy niż spadek odsetka ludzi młodych. Dla porównania, w kraju udział osób w wieku przedprodukcyjnym w 2022 r. wyniósł 18,4%, produkcyjnym – 58,7% i poprodukcyjnym – 22,9%.

W województwie wyraźnie spadła liczba osób w wieku produkcyjnym, natomiast wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W 2022 r. w wieku produkcyjnym było 573,9 tys. osób, tj. o 68,7 tys. mniej niż w 2015 r. (spadek o 10,7%). Przybyło zaś 36,7 tys. osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 19,2%) i w 2022 r. w tej grupie wieku było 227,7 tys. osób. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało prawie 71 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2015 r. było to ponad 58 osób.

Największą liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zanotowano w miastach na prawach powiatu: Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra (odpowiednio 45 i 43) oraz w powiecie nowosolskim (42), międzyrzeckim i żagańskim (po 41). Z kolei najniższy współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi występuje w powiecie gorzowskim (32) i słuwickim (34).

Wykres 1. Struktura ludności według wieku w województwie lubuskim

1.2. Miary starzenia się społeczeństwa

Mediana wieku ludności

Mediana wieku wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości. Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W 2022 r. mediana wieku ludności w województwie lubuskim wyniosła 42,8 lat. Wskaźnik ten był o 0,5 roku wyższy w porównaniu z 2021 r. oraz o 3,3 lata wyższy w odniesieniu do 2015 r. W kraju wiek środkowy ludności wyniósł 42,3 lat i zwiększył się w porównaniu z 2021 r. o 0,4 roku, a w odniesieniu do 2015 r. o 2,5 roku.

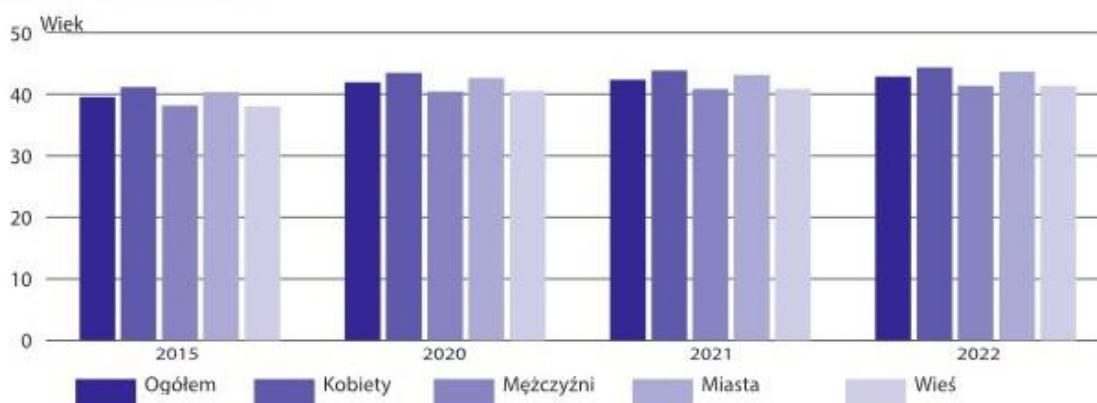
Omawiany wskaźnik wskazuje na większy stopień zaawansowania procesu starzenia się mieszkańców miast niż wsi. Wiek środkowy ludności w miastach wyniósł 43,6 lata i był wyższy od mediany wieku mieszkańców wsi – 41,3 lat.

Kobiety w województwie lubuskim są o 3 lata starsze od mężczyzn. W 2022 r. wiek środkowy kobiet wyniósł 44,3 lata, a mężczyzn 41,3 lat (w kraju odpowiednio 44,0 lata i 40,7 lat).

Najmniejsze zróżnicowanie mediany wieku kobiet i mężczyzn notuje się w województwach, w których ludność jest najmłodsza, tj. w województwie pomorskim, w którym wiek środkowy kobiet (42,0 lata) był o 2,5 roku wyższy od wieku mężczyzn i małopolskim, w którym wiek środkowy kobiet (42,1 lata) był o 2,7 roku wyższy niż mężczyzn. Z kolei największe zróżnicowanie mediany wieku kobiet i mężczyzn zanotowano w województwie łódzkim, w którym kobiety (przeciętnie w wieku 46,3 lat) były średnio o 4,3 lata starsze od mężczyzn.

Zarówno w porównaniu z 2015 r., jak i 2021 r. mediana wieku kobiet wzrosła w takim samym stopniu, jak mediana wieku mężczyzn (odpowiednio po 3,2 lata i po 0,5 roku). Mediana wieku kobiet w miastach w 2022 r. była o 3,3 lata wyższa niż na wsi – wyniosła odpowiednio 45,5 lat i 42,2 lata. Analogicznie w przypadku mężczyzn: w miastach wiek środkowy wyniósł 41,8 lat, a na wsi o 1,3 roku mniej, tj. 40,5 lat.

Wykres 2. Mediana wieku ludności

W powiatach i miastach na prawach powiatu województwa lubuskiego mediana wieku ludności kształtowała się na poziomie od 41,1 lat w powiecie gorzowskim do 44,3 lat w mieście na prawach powiatu Gorzów Wlkp. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu

o młodszej niż średnio w województwie populacji znajdowały się powiaty: sulęciński (41,5 lat), słubicki (41,6 lat), wschowski i zielonogórski (po 41,9 lat) oraz świebodziński (42,3 lata). Wysoką medianę wieku ludności oprócz Gorzowa Wlkp. zanotowano w powiecie żagańskim (43,6 lat).

We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu mediana wieku ludności wzrosła w porównaniu z 2015 r., w największym stopniu w powiecie wschowskim (o 3,9 lat). Znaczny wzrost tego wskaźnika zanotowano także w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (o 3,7 lat), międzyrzeckim, nowosolskim i żagańskim (po 3,6 lat wzrostu). W najmniejszym stopniu wzrosła mediana wieku mieszkańców Zielonej Góry (o 2,6 lat).

W województwie lubuskim w powiatach i miastach na prawach powiatu mediana wieku mężczyzn wyniosła od 40,1 lat w powiecie gorzowskim do 42,5 lat w Gorzowie Wlkp. W przypadku kobiet, najmniejsza wartość wskaźnika charakteryzowała powiat gorzowski (42,1 lat), a największa Gorzów Wlkp. (46,3).

We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu wiek środkowy kobiet był wyższy niż mężczyzn. Największe zróżnicowanie wskaźników zanotowano w Gorzowie Wlkp., w którym kobiety były średnio o ponad 3,8 lata starsze od mężczyzn. W grupie powiatów i miast na prawach powiatu, w których kobiety były starsze od mężczyzn o 3 lata lub więcej znajdowały się także powiaty: krośnieński, wschowski, świebodziński, Zielona Góra nowosolski, żagański, i żarski. Z kolei najmniejsza różnica przeciętnego wieku kobiet i mężczyzn wyróżnia powiat gorzowski (2,0 lata).

Współczynnik starości demograficznej lub wskaźnik starości

Współczynnik starości jest jedną z miar określających zaawansowanie procesu starzenia się ludności, czyli relacją liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności. W 2022 r. osoby w starszym wieku (w wieku 65 lat i więcej) stanowiły 19,6% ogólnej populacji (w kraju 19,5%). Spośród województw najmniejszy współczynnik starości zanotowano w województwie małopolskim (17,9%), a największy w województwie łódzkim i świętokrzyskim (po 21,8%).

W województwie lubuskim, podobnie jak w innych województwach, udział liczby ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności rośnie. W odniesieniu do 2021 r. współczynnik zwiększył się o 0,7 p. proc., a w relacji do 2015 r. – o 4,8 p. proc. W kraju wzrost omawianego współczynnika wyniósł odpowiednio 0,6 p. proc. i 3,7 p. proc. Wyższy niż w województwie lubuskim wzrost odsetka ludności w wieku 65 lat i więcej w relacji do 2015 r. zanotowano jedynie w województwie zachodniopomorskim (o 5,2 p. proc.). Natomiast najmniejszy wzrost tego współczynnika charakteryzował województwa: małopolskie i mazowieckie (po 2,6 p. proc.) i podlaskie (o 3,2 p. proc.).

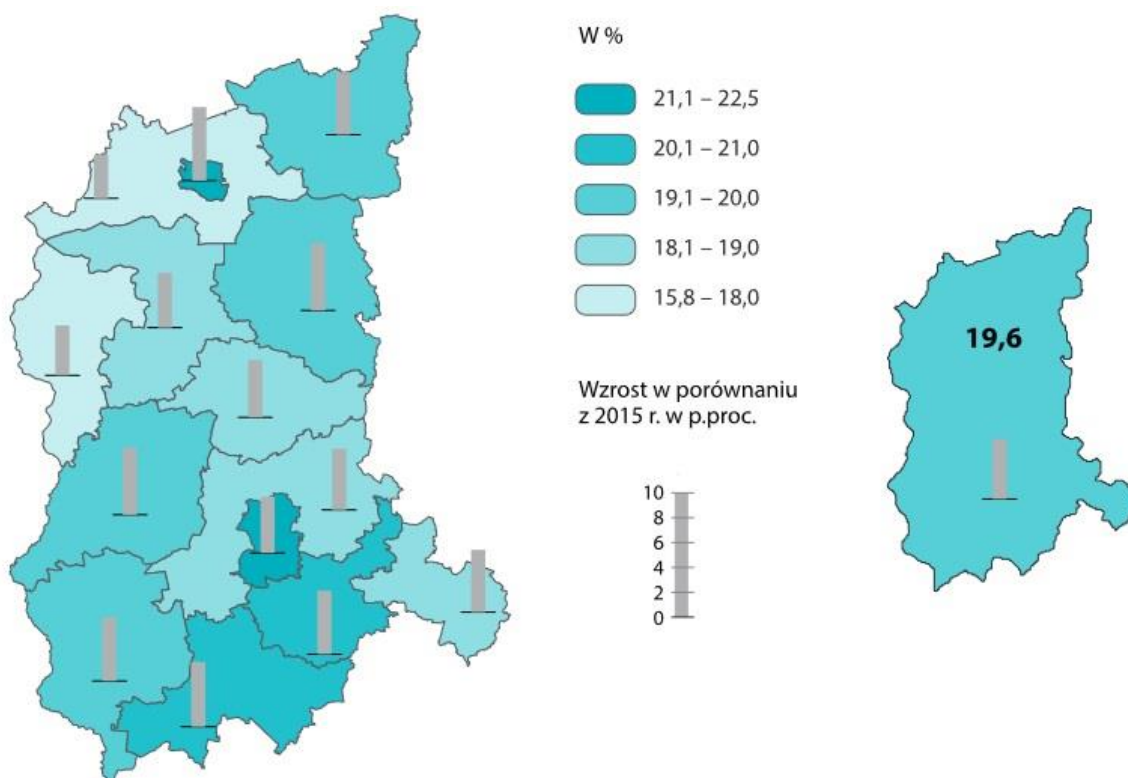
W populacji mężczyzn współczynnik starości demograficznej wyniósł 16,4% (w kraju 16,2%) i był o 4,6 p. proc. wyższy niż w 2015 r. Natomiast współczynnik starości kobiet wyniósł 22,7% (w kraju 22,6%), tj. o 5,1 p. proc. więcej niż w 2015 r. Zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet wzrost współczynnika w województwie był wyższy niż średnio w kraju (w kraju odpowiednio o 3,5 p. proc. i o 3,9 p. proc.).

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu województwa lubuskiego proces starzenia jest najbardziej zaawansowany w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Udział ludności w wieku

65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności niniejszych miast wyniósł odpowiednio 22,5% i 21,1%. Wyższa niż średnia w województwie wartość współczynnika charakteryzowała także powiaty: nowosolski (20,5%), żagański (20,2%) i międzyrzecki (19,9%). Natomiast najmniejszą wartość współczynnika starości demograficznej notowano w powiecie gorzowskim (15,8%).

Największy wzrost współczynnika starości demograficznej w stosunku do 2015 r. wystąpił w Gorzowie Wlkp. (o 5,9 p. proc.). Znaczny wzrost zanotowano także w powiatach: międzyrzeckim i krośnieńskim (po 5,4 p. proc.) oraz żagańskim (o 5,2 p. proc.). Najmniejszy wzrost omawianego współczynnika zanotowano w powiatach: gorzowskim (o 3,5 p. proc.), słubickim (o 4,0 p. proc.) i sulęcińskim (o 4,4 p. proc.).

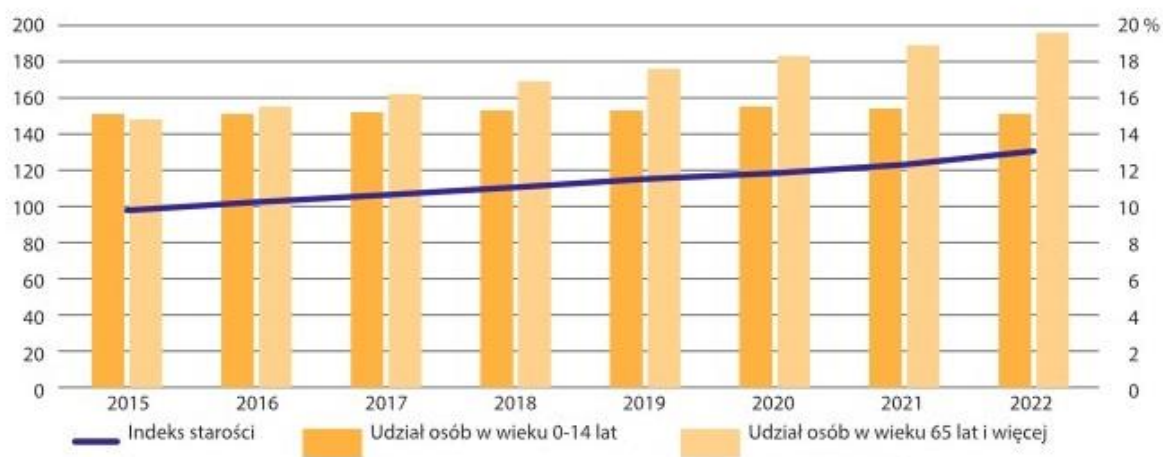
Mapa 2. Współczynnik starości demograficznej według powiatów w 2022 r.

Indeks starości

W omawianych latach obserwuje się systematyczny wzrost udziału osób starszych w populacji województwa lubuskiego i utrzymujący się na względnie stałym poziomie udział osób młodych. W rezultacie relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków pogarsza się. W 2022 r. na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadało 130 osób w wieku 65 lat i więcej, wobec 123 w 2021 r. i 98 w 2015 r. W kraju indeks starości wyniósł 126 (wobec 122 w poprzednim roku i 106 w 2015 r.).

Wykres 3. Indeks starości

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie lubuskim najniższy indeks starości odnotowano w powiecie gorzowskim (93). Znacznie mniej korzystna relacja pokoleniowa występuje w miastach na prawach powiatu, w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze, w których na 100 wnuków przypada odpowiednio 169 i 141 dziadków. Wysokie wartości indeksu charakteryzowały także powiat żagański (142) i nowosolski (138).

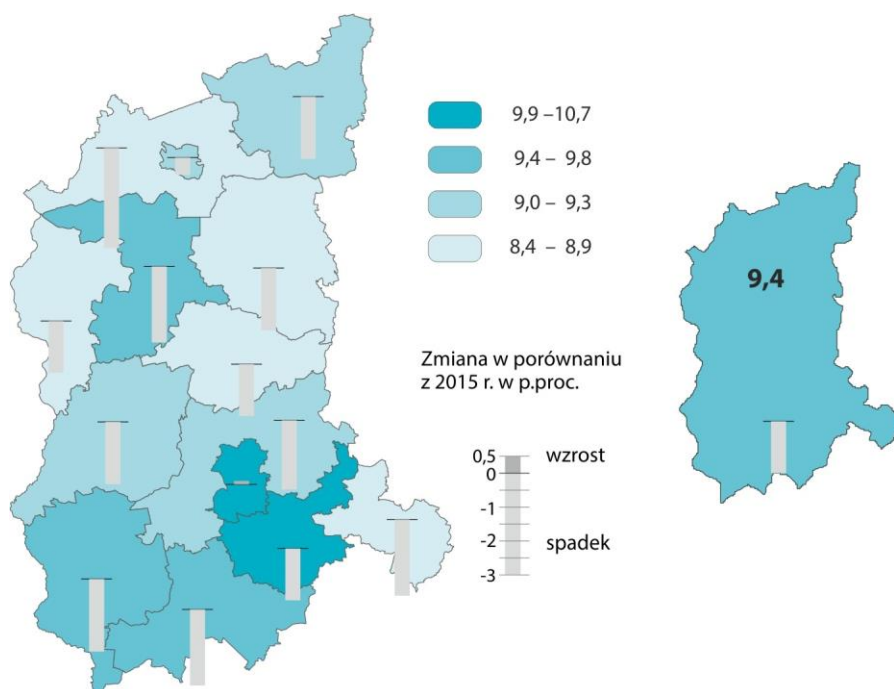
We wszystkich powiatach indeks starości znacząco pogorszył się w porównaniu z 2015 r., najbardziej w Gorzowie Wlkp. (o 54 pkt. więcej niż w 2015 r.), a także w powiatach: żagańskim (o 39 pkt. więcej), nowosolskim (o 38 pkt. więcej) i krośnieńskim (o 37 pkt.). Najmniejszy wzrost wskaźnika zanotowano w powiecie gorzowskim (o 18 pkt.).

Miara podwójnego starzenia

W województwie lubuskim udział osób sędziwych (w wieku 85 lat i więcej) w populacji osób starszych (65 lat i więcej) w omawianych latach nie przekraczał 10% i był niższy niż średnio w kraju. Wskaźnik miara podwójnego starzenia wykazywał tendencję malejącą na przestrzeni ostatnich dwóch lat. W 2022 r. wyniósł 9,4% (wobec 10,9% w kraju). W porównaniu z rokiem poprzednim odsetek ten zmniejszył się o 0,2 p. proc., a w relacji do 2015 r. o 1,5 p. proc. W kraju wskaźnik ten zmniejszył się w odniesieniu do notowanego w 2021 r. o 0,2 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. o 0,7 p. proc.

Udział osób sędziwych w liczbie osób starszych w województwie lubuskim był najniższy wśród województw. Stosunkowo niską wartość miary podwójnego starzenia zanotowano w województwie wielkopolskim, zachodniopomorskim, śląskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim (po ok. 10,0%). Natomiast największy odsetek osób sędziwych był w województwie podlaskim (12,8%).

Mapa 3. Miara podwójnego starzenia według powiatów w 2022 r. (w %)

We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu w województwie miara podwójnego starzenia była niższa od średniej w kraju. Największy udział osób w wieku 85 lat i więcej w ludności w wieku 65 lat i więcej zanotowano w Zielonej Górze (10,7%), kolejno w powiatach: nowosolskim (9,9%), sulęcińskim i żagańskim (po 9,5%) oraz żarskim (9,4%). Natomiast najmniejszą wartość tego wskaźnika odnotowano w powiecie wschowskim (8,4%).

Spadek odsetka osób sędziwych w porównaniu z 2015 r. zanotowano we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu w województwie – w tym największy w powiecie gorzowskim (o 2,9 p. proc.). Znaczny spadek prezentowanego wskaźnika zanotowano w powiatach: sulęcińskim, wschowskim, żagańskim (po 2,2 p. proc.), żarskim (o 2,1 p. proc) oraz zielonogórskim (o 2,0 p. proc.)

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego

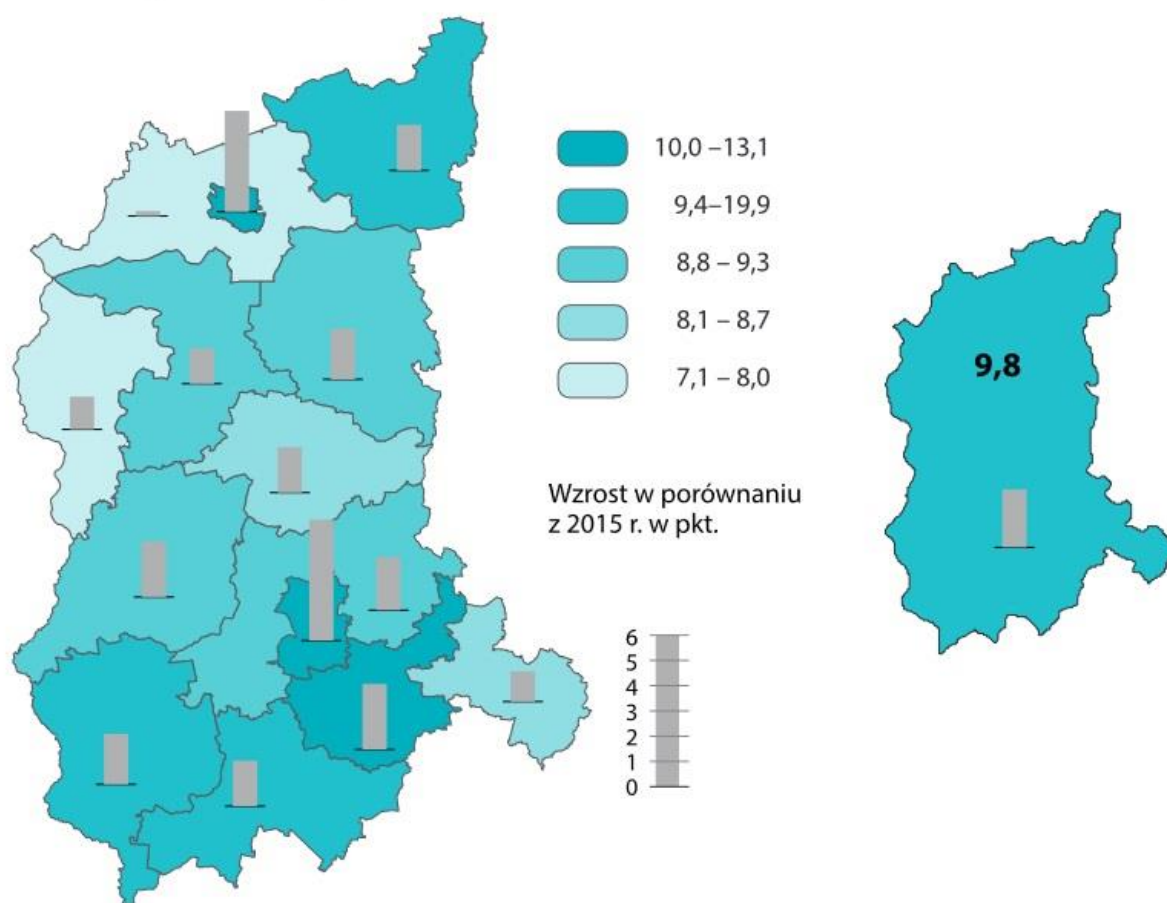
Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, czyli relacja osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata, w województwie lubuskim systematycznie wzrasta. Obserwowany wzrost udziału osób starszych (w tym w wieku 85 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności, przy spadku udziału osób w wieku 50-64 lata wpływa na pogorszenie możliwości wsparcia dla osób sędziwych, wynikającego z relacji pomiędzy liczebnością poszczególnych grup wieku.

W 2022 r. na 100 osób w wieku 50-64 lata przypadało 9,8 osób w wieku 85 lat i więcej. Było to więcej niż w poprzednich latach: o 0,2 osoby w porównaniu z 2021 r. oraz o 2,3 osoby w stosunku do 2015 r. W kraju wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego wyniósł 11,4, tj. odpowiednio o 0,2 i 2,6 więcej.

Relacja pokolenia osób sędziwych do osób w wieku 50-64 lata w województwie lubuskim jest bardziej korzystna niż w większości województw. Mniejszą wartość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim (9,7).

W większości województw wskaźnik ten był wyższy niż 10,0, w tym w województwie mazowieckim wyniósł 13,2.

Mapa 4. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego według powiatów w 2022 r.

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie lubuskim, tylko w Zielonej Górze wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego był wyższy niż średnio w kraju (wyniósł 13,1). Znaczna liczba osób sędziwych przypadających na 100 osób w wieku 50-64 lata charakteryzuje Gorzów Wlkp. (11,3) oraz powiat nowosolski (10,9). Najniższą wartość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano w powiecie gorzowskim (7,1).

We wszystkich powiatach prezentowana relacja pokoleniowa pogorszyła się w porównaniu z 2015 r., najbardziej w miastach na prawach powiatu – w Zielonej Górze o 4,8 pkt. i w Gorzowie Wlkp. o 4,0 pkt., oraz w powiecie nowosolskim – o 2,6 pkt. Najmniejszy wzrost wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano w powiecie gorzowskim (o 0,2 pkt.).

1.3. Współczynniki reprodukcji ludności

Bieżąca liczba urodzeń jest zależna od liczby kobiet w wieku prokreacyjnym (15–49 lat) oraz od struktury tej populacji. Drugim elementem mającym istotny wpływ na liczbę urodzeń są postawy i zachowania prokreacyjne ludności. W województwie lubuskim liczba kobiet w wieku rozrodczym wyraźnie zmalała: w 2022 r. było ponad 223,3 tys. kobiet w tym wieku, tj. o 7,8% mniej niż w 2015 r. (242,3 tys.).

Jednocześnie nastąpiło przesunięcie płodności kobiet w kierunku starszych roczników wieku. Obecnie najwyższa płodność charakteryzuje kobiety w wieku 25-29 lat, jednak obserwuje się także wzrost płodności w grupie wieku 30-34 lata i 40-44 lata. W 2022 r. na 1000 kobiet w wieku 25-29 lat przypadały 84 urodzenia żywe, natomiast w 2015 r. było ich prawie 82. Wśród kobiet w wieku 30-34 lata odnotowano 70 urodzeń żywych, wobec 66 w 2015 r., a wśród kobiet w wieku 40-44 lat – 6 urodzeń, tj. prawie o 1 więcej w przeliczeniu na 1000 kobiet.

Zmiany wzorca płodności powodują wzrost mediany wieku matek. Dla kobiet, które urodziły w 2022 r. mediana wieku wyniosła 30,2 lat i była o 0,9 roku wyższa niż w 2015 r. W przypadku kobiet rodzących po raz pierwszy mediana wieku wzrosła do 28 lat, tj. o 1,3 roku. Wiek środkowy dla matek w kraju, które urodziły pierwsze dziecko był wyższy niż w województwie i wyniósł 28,8 lat.

Współczynnik dzietności

Urodzenia są istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny regionu, w danym roku na każde 100 kobiet w wieku 15–49 lat powinno przypadać średnio co najmniej 210–215 urodzonych dzieci. W 2022 r. w województwie lubuskim na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 121 urodzeń (w 2021 r. – 130, a w 2015 r. – 125). W kraju liczba ta była wyższa i wyniosła 126. Taki stan rzeczy wynika przede wszystkim z odkładania na później przez ludzi młodych decyzji o założeniu rodziny. Od 2011 r. współczynnik dzietności w regionie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności.

W 2022 r. we wszystkich województwach wielkość współczynnika dzietności kształtowała się poniżej 2,15, przy czym najwyższe współczynniki zanotowano w województwach: mazowieckim (1,423), wielkopolskim (1,332) i pomorskim (1,317), a najniższe w zachodniopomorskim (1,176), świętokrzyskim (1,186), opolskim (1,196) i dolnośląskim (1,199).

Współczynnik reprodukcji brutto

Pomiędzy 2015 r. i 2020 r. współczynnik reprodukcji brutto charakteryzujący aktualną płodność wzrósł z 0,601 do 0,674, po czym zaczął spadać. W 2022 r. wskaźnik ten obniżył się do poziomu 0,599 i był niższy od średniej wielkości zanotowanej w kraju (0,614).

W 2022 r. we wszystkich województwach średnia liczba żywo urodzonych dzieci płci żeńskiej przypadających na 1 kobietę w wieku rozrodczym kształtowała się poniżej wartości 1, przy czym najwyższe wartości współczynnika odnotowano w województwie mazowieckim (0,695), kolejno w wielkopolskim (0,650) i pomorskim (0,647), najniższe zaś w opolskim (0,575), dolnośląskim i zachodniopomorskim (po 0,579).

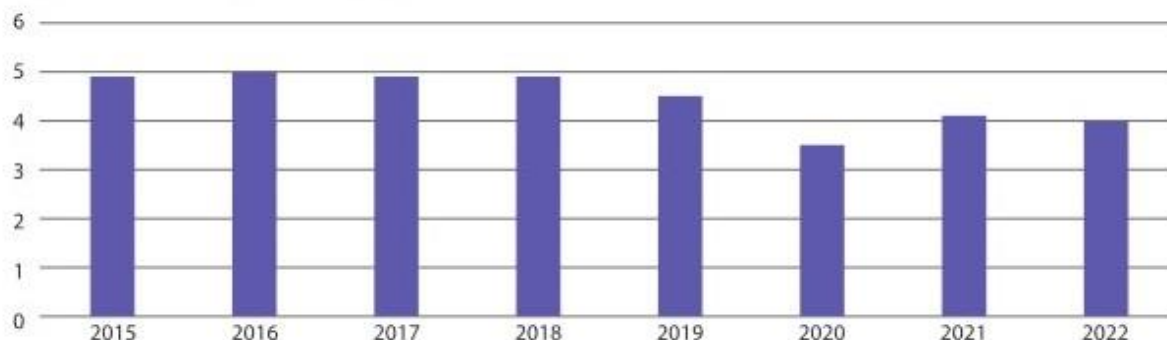
1.4. Stan cywilny

W województwie obserwuje się niekorzystny trend w zakresie formowania rodzin. Po latach względnej stabilizacji – ok. 5 tys. małżeństw rocznie w okresie 2015-2018 r., w kolejnych latach ich liczba wyraźnie się zmniejszyła. W 2022 r. zawarto prawie 4,0 tys. małżeństw, tj. o 0,1 tys. (o 3,2%) mniej w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 1,1 tys. (o 21,3%) mniej w odniesieniu do 2015 r. Współczynnik małżeństw w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

obniżył się z 4,9 w 2015 r. do 4,0 w 2022 r. W kraju częstość zawierania związków małżeńskich była nieznacznie wyższa (4,1 małżeństwa na 1 tys. ludności w 2022 r.). Przy czym zawarte związki małżeńskie cywilne pozostały na tym samym poziomie (2015 r. – 2.509 a w 2021 r. – 2.585), ale znacznie zmniejszyła się liczba małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi (2015 r. – 2.531, a w 2021 r. 1.515 małżeństw).

W skali powiatów województwa lubuskiego, najwyższą wartość współczynnika małżeństw licząc na 1000 ludności zanotowano w powiecie słubickim (5,4), zaś najniższą w powiecie sulęcińskim (3,0).

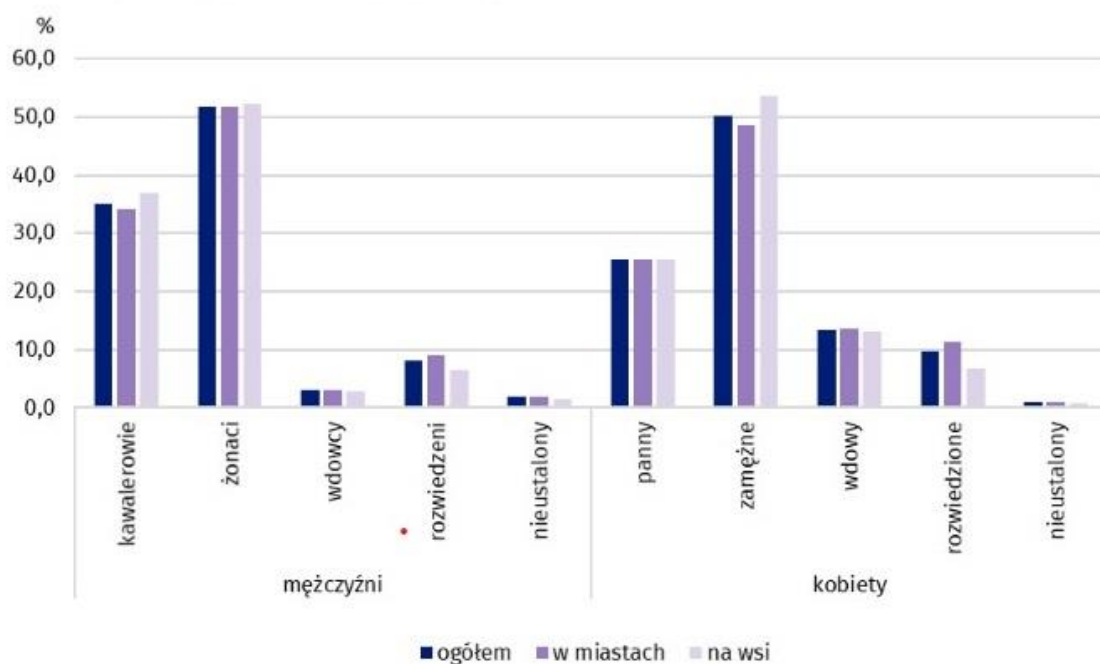
Wykres 4. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności

Wstępne wyniki NSP 2021 pokazują zmiany, jakie zaszły w strukturze ludności według stanu cywilnego w stosunku do spisu 2011. Struktura ludności według stanu cywilnego jest zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania. Odsetek kawalerów na wsi jest większy niż w miastach (37,0% wobec 34,1%). Z kolei odsetek panien na wsi jest zbliżony do odsetka panien w miastach (odpowiednio 25,6% i 25,4%). Mieszkańcy wsi częściej niż mieszkańcy miast pozostają w związku małżeńskim (52,9% osób wobec 50,1%), a różnica ta jest widoczna szczególnie w przypadku kobiet (mężatki stanowią 53,7% kobiet na wsi wobec 48,6% w miastach). Osoby mieszkające na wsi natomiast rzadziej niż osoby w miastach są rozwiedzione (6,6% mieszkańców wsi wobec 10,2% mieszkańców miast). Odsetek osób owdowiałych na wsi wynosi 8,0% wobec 8,6% w miastach.

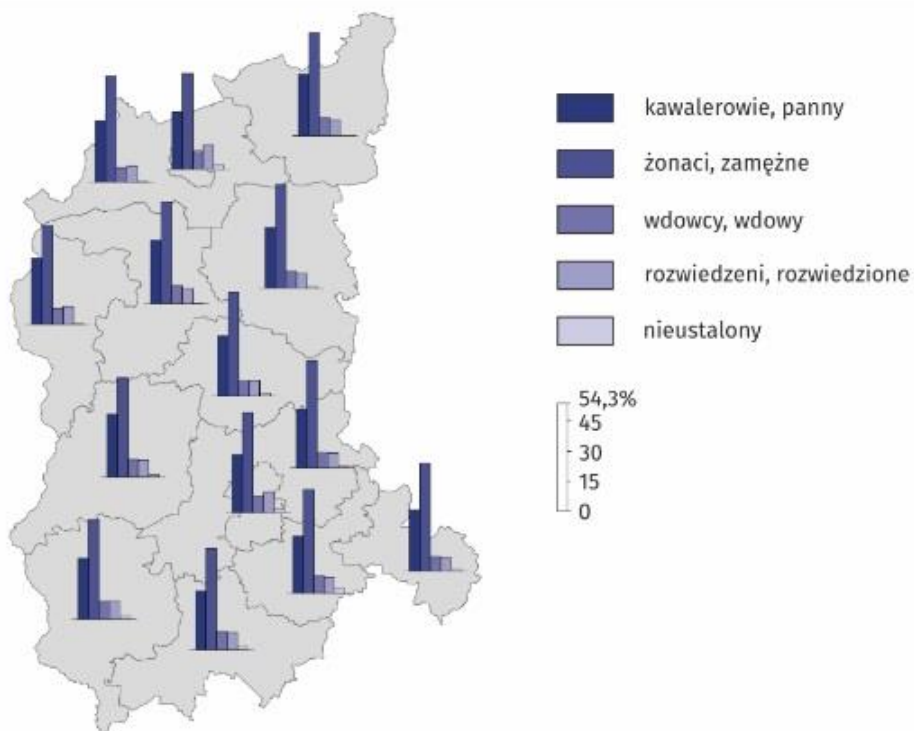
Zjawisko rozwodów jest zróżnicowane także w poszczególnych powiatach. Najwyższymi udziałami osób rozwiedzionych w populacji w wieku 15 lat i więcej cechują się miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. (12,3%) i Zielona Góra (10,4%) oraz powiaty słubicki i żarski (po 9,0%). Wymienione jednostki administracyjne wyróżniają się także najniższymi odsetkami osób zamężnych i żonatych (miasta na prawach powiatu odpowiednio 48,3% i 50,3%, a wymienione powiaty odpowiednio 49,5% i 49,9%). Natomiast najmniejszy udział osób rozwiedzionych odnotowano w powiecie wschowskim (6,7%).

Wykres 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w miastach i na wsi w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.)

Wśród głównych przyczyn rozvodu wskazywano: niezgodność charakterów, niedochowanie wierności małżeńskiej, nadużywanie alkoholu czy nieporozumienia na tle finansowym.

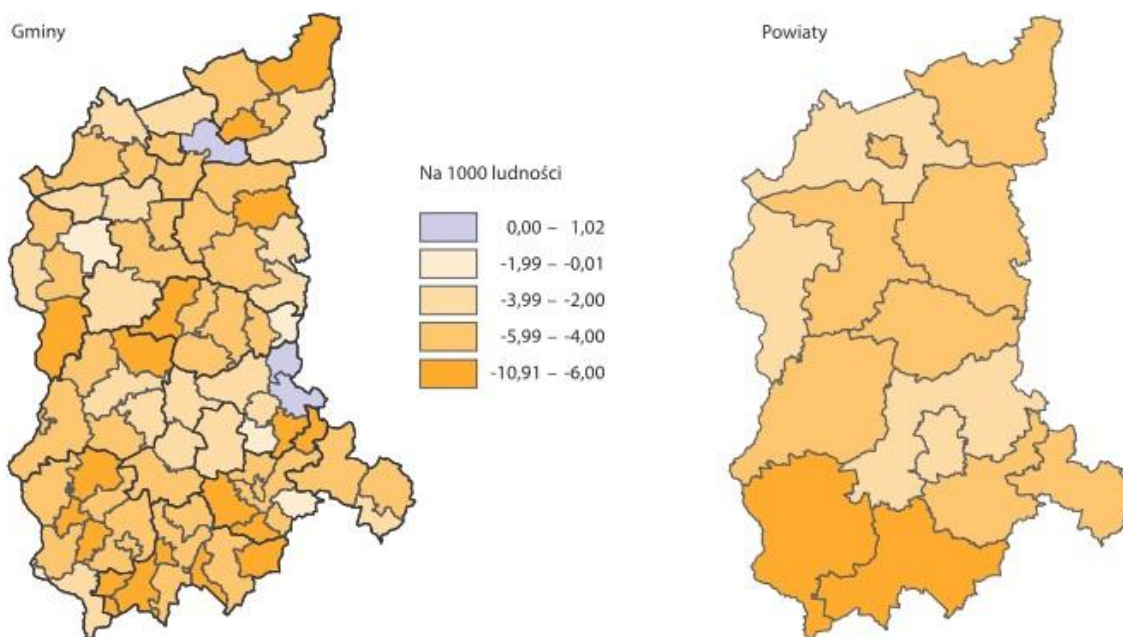
Mapa 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.)

1.5. Ruch naturalny ludności

Po wyraźnym wzroście w latach 2016-2017 (do 10,3 tys.), w kolejnych latach urodzeń żywych z roku na rok było coraz mniej. W 2021 r. ich liczba spadła do 7,9 tys., a w 2022 r. – do 7,1 tys. i była mniejsza o 2,3 tys. (o 24,7%) w porównaniu z 2015 r. Współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności osiągnął poziom 7,2 i był niższy o 0,8 p. prom. w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 2,0 p. prom. w porównaniu z 2015 r. Wskaźnik ten był niższy niż średnio dla całego kraju (8,1).

Mapa 6. Przyrost naturalny ludności w 2022 r.

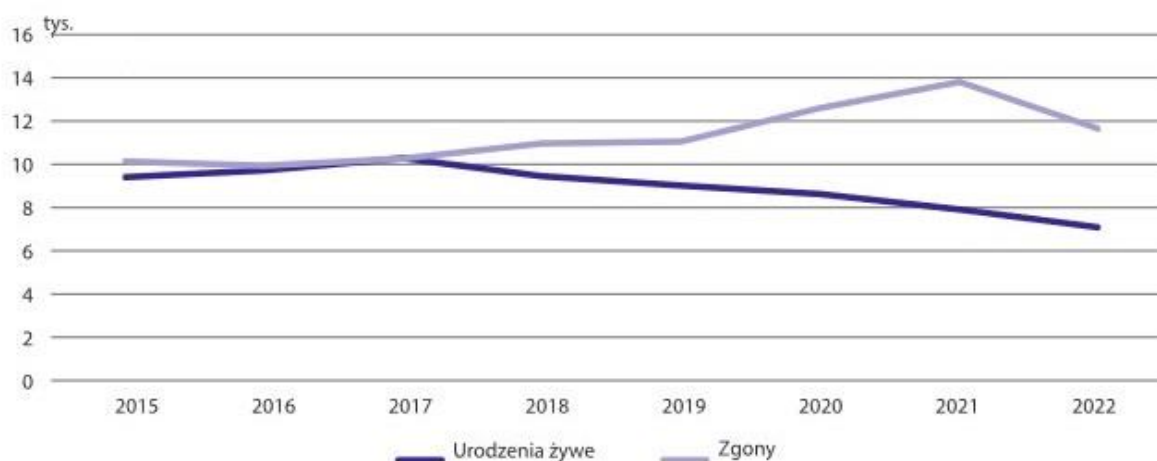

Wśród powiatów województwa lubuskiego, największa wartość współczynnika urodzeń charakteryzowała powiat zielonogórski i miasto na prawach powiatu Zieloną Górę, w których zanotowano po ok. 8 urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Najniższy zaś współczynnik urodzeń wystąpił w powiecie żagańskim (6,3).

W stosunku do 2015 r. liczba zgonów w województwie wzrosła z 10,2 tys. do 11,7 tys., tj. 14,8%. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba zgonów zmniejszyła się o 2,2 tys. (o 15,7%). W następstwie, zwiększył się też współczynnik zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, z 10,0 w 2015 r. do 11,9 w 2022 r.

Poziom zgonów w województwie był zbliżony do średniej w kraju. Natężenie zgonów w powiatach było zróżnicowane, najwyższy poziom – ponad 13,4 zgonów licząc na 1000 mieszkańców odnotowano w powiecie żagańskim. Wysoka umieralność była także w powiecie żarskim i Gorzowie Wlkp. (po 12,9 zgonów na 1000 ludności), oraz w powiecie nowosolskim (12,5 zgonów). Natomiast najmniej zgonów zanotowano w powiecie zielonogórskim (ok. 10 zgonów na 1000 ludności).

Wykres 6. Ruch naturalny ludności

W województwie obserwuje się niekorzystne zmiany w zakresie przyrostu naturalnego, który szybko maleje. W 2022 r. przyrost naturalny – różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów – był ujemny i kształtował się na poziomie minus 4,6 tys. osób, podczas gdy w 2015 r. było to minus 0,7 tys. Kolejne lata cechuje ubytek naturalny z tendencją wzrostową, z wyjątkiem 2022 r., kiedy notowano ubytek mniejszy niż w roku poprzednim.

W 2022 r. współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie minus 4,6 osoby na 1000 ludności (w kraju – minus 3,8 osoby). Wszystkie powiaty województwa odnotowały ubytek naturalny ludności, przy czym największy był w powiecie żagańskim (minus 7,1 osób na 1000 ludności) i żarskim (minus 6,1 osób). Wskaźnik ten był o 3,9 p. prom. niższy niż w 2015 r., natomiast o 1,3 p. prom. wyższy w niż w 2021 r.

W 2022 r. ujemny przyrost naturalny wystąpił w większości lubuskich gmin (79). Najniższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w gminie wiejskiej Wymiarki i Bojadła (po minus 11 osób na 1000 ludności). Wysoki ubytek naturalny był także w gminie wiejskiej Tuplice (minus 10,1 osób), gminie miejskiej Żagań i miejsko-wiejskiej Dobiegniew (po ok. minus 9 osób). Trzy gminy zanotowały dodatnie wartości tego współczynnika: gmina miejsko-wiejska Kargowa (1,0), gmina wiejska Santok (0,4) i gmina miejsko-wiejska Babimost (0,3).

Głównymi przyczynami zgonów w województwie pozostają choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2021 r. stanowiły one 62,5% wszystkich zgonów. Wskaźnik śmiertelności z powodu chorób układu krążenia w przeliczeniu na 100 tys. ludności wyniósł 626,8 (w kraju – 475,8), natomiast dla chorób nowotworowych – 247,2 (w kraju – 268,1). Śmiertelność w wyniku chorób układu krążenia była wyższa wśród mężczyzn, w 2021 r. z tej przyczyny zmarło 637 mężczyzn i 617 kobiet, licząc na 100 tys. ludności danej płci. Również w przypadku zgonów spowodowanych nowotworami wskaźnik śmiertelności dla mężczyzn był wyższy – 269,8, w porównaniu z 225,9 dla kobiet.

W okresie 2015-2020 r. szybko rosła śmiertelność mieszkańców województwa z powodu nowotworów. W 2020 r. poziom zgonów z tej przyczyny był wyższy niż średnio w kraju (284,7). Na każde 100 tys. ludności zarejestrowano 288,7 zgonów, tj. o 31 zgonów więcej niż w 2015 r. W 2021 r. śmiertelność z tej przyczyny wyraźnie obniżyła się w skali roku (o 41,5

zgonów mniej niż w 2020 r.). Również w porównaniu z 2015 r. poziom śmiertelności z powodu nowotworów był niższy (o 10,2 zgonów).

W 2021 r. z powodu nowotworów najwięcej osób zmarło w powiecie nowosolskim (298,1 zgonów na 100 tys. ludności) i żarskim (271,7 zgonów), przy tym w powiecie nowosolskim odnotowano wzrost współczynnika zgonów w porównaniu z 2015 r. (o 20 zgonów więcej na każde 100 tys. ludności). Z kolei najmniej zgonów z powodu nowotworów zarejestrowano w powiecie zielonogórskim (210,7 zgonów na 100 tys. ludności) i gorzowskim (213,4). Ponadto, w powiecie zielonogórskim zanotowano największy wśród powiatów spadek śmiertelności w porównaniu z 2015 r. (o 58,9 zgonów mniej licząc na każde 100 tys. ludności).

Najwyższą śmiertelność z powodu chorób układu krążenia w 2021 r. odnotowano w Gorzowie Wlkp. (726,4 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) i powiecie krośnieńskim (705,9 zgonów). Najniższą zaś w powiecie słubickim (492,8 zgonów). W ponad połowie powiatów poziom zgonów z powodu chorób układu krążenia był wyższy niż średnia dla całego województwa.

W 2021 r. z powodu Covid-19 zmarło w województwie ponad 2,4 tys. osób (17,6% ogółu zgonów), a prawie 0,6 tys. osób z powodu urazów i zatruc (4,1% zgonów).

W województwie znacząco obniżyła się umieralność niemowląt. W 2022 r. zarejestrowano 25 zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia), podobnie jak przed rokiem. W porównaniu z 2015 r. było ich o 14 mniej. Współczynnik zgonów niemowląt, na 1000 urodzeń żywych, wyniósł 3,5 i był wyższy o 0,4 p. prom. w porównaniu z rokiem poprzednim, a niższy o 0,6 p. prom. w odniesieniu do 2015 r. Wskaźnik ten kształtował się na poziomie niższym niż średnia krajowa (3,8).

W grupie dzieci i młodzieży w województwie lubuskim występuje najwyższy w kraju współczynnik zgonów, któremu towarzyszy niska częstość hospitalizacji z ogółu przyczyn. Grupa ta wykazuje skłonność do zachowań ryzykownych, a wynika to z szerszego spektrum problemów. Województwo lubuskie odznacza się również najwyższym w kraju współczynnikiem dzieci i młodzieży leczonych całodobowo z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania. Jednocześnie bardzo niska jest liczba leczonych ambulatoryjnie, co świadczyć może albo o zbyt małych możliwościach korzystania z opieki poradni, albo o poważnym zaawansowaniu chorób, wymagającym już leczenia szpitalnego¹.

Województwo lubuskie od lat charakteryzuje ujemne saldo migracji, wynikające z większej liczby osób wymeldowanych niż osób zameldowanych na pobyt stały.

W 2022 r. zarejestrowano 11,0 tys. zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 11,9 tys. wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wyniosło dla województwa minus 0,9 tys. W tym samym roku 0,5 tys. osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0,4 tys. wymeldowań za granicę – saldo migracji zagranicznych wyniosło niecałe 0,1 tys. osób.

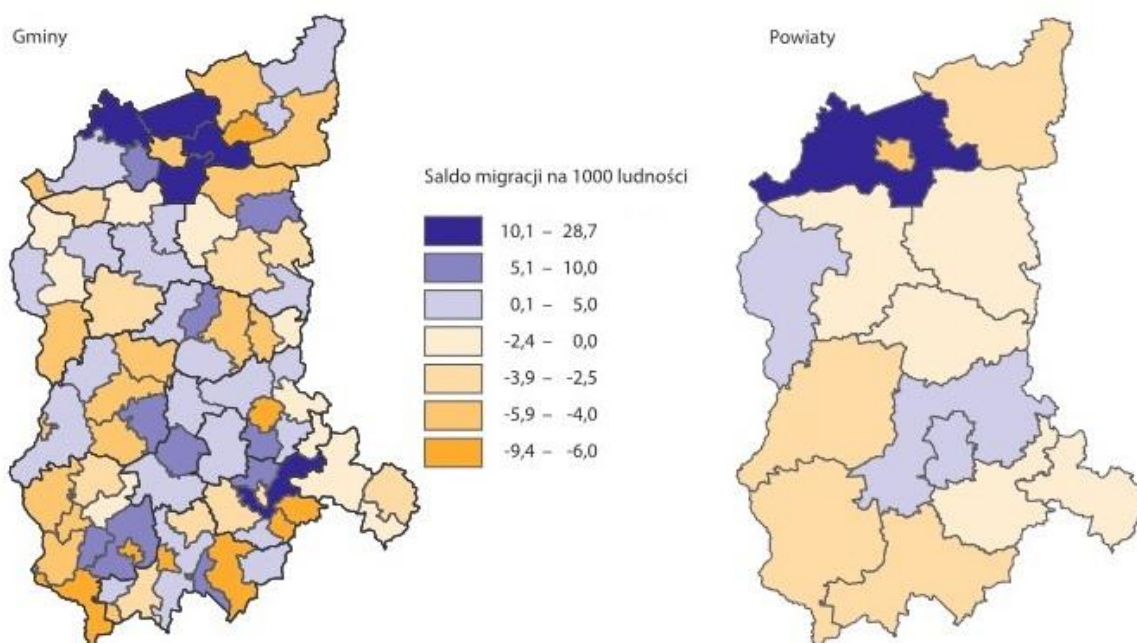
¹ *Krajowe ramy strategiczne. Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014–2020*, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa, lipiec 2015 r., s. 280.

Liczba zameldowań i wymeldowań w ruchu wewnętrznym zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim i ukształtowała się na poziomie podobnym jak w 2015 r. Natomiast liczba migracji w ruchu zewnętrznym nieznacznie wzrosła w skali roku, ale notowano dodatni bilans migracyjny (obserwowany od 2019 r.).

W latach 2015-2022 w wyniku migracji wewnętrznych ubyło 7,4 tys. mieszkańców, a na skutek migracji zagranicznych – 0,5 tys. mieszkańców.

Analiza trendów w migracjach zewnętrznych wskazuje, że obecnie wielkość emigracji nie ma zasadniczego wpływu na rozwój demograficzny w województwie. Pozytywnie natomiast oddziałuje rosnąca liczba imigrantów, przede wszystkim rodzin z dziećmi powracających z zagranicy. Decydującą rolę w kształtowaniu się liczby ludności odgrywają przemieszczenia populacji wewnątrz województwa, jak i między województwami.

Mapa 7. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2022 r.

W 2022 r. saldo migracji ogólnej na pobyt stały, na 1000 ludności, wyniosło minus 0,8 i było zarówno niższe niż przed rokiem (minus 1,0), jak i w odniesieniu do 2015 r. (minus 1,5).

W 2022 r. ujemne saldo migracji ludności na pobyt stały zanotowano w 10 z 14 powiatów, a najwyższe, podobnie jak przed rokiem, w Gorzowie Wlkp. (minus 5,6 osób w przeliczeniu na 1000 ludności). Dodatnie saldo migracji wystąpiło w powiecie gorzowskim (10,6), zielonogórskim (2,5), także w Zielonej Górze (1,0) i powiecie słuwickim (0,4). W porównaniu z 2021 r. ujemny współczynnik salda migracji najbardziej obniżył się w powiecie sulęcińskim (o 1,8 p. prom.), strzelecko-drezdeneckim (o 1,0 p. prom.), świebodzińskim i żagańskim (po 0,7 p. prom.). Z kolei największy wzrost przewagi napływu ludności nad odpływem zanotowano w powiecie zielonogórskim (o 1,6 p. prom.) i gorzowskim (o 1,4 p. prom.).

Wśród 45 z 82 gmin województwa notowano ujemne saldo migracji stałej. Największy odpływ ludności w 2022 r. miał miejsce w gminie wiejskiej Trzebiechów (minus 9 osób na 1000 ludności). Wysoki ubytek migracyjny wystąpił też w gminie miejsko-wiejskiej Szprotawa

i Bytom Odrzański, w gminie wiejskiej Przewóz oraz miejskiej Żary (po ok. minus 7 osób na 1000 ludności). Z kolei w 37 gminach saldo migracji było dodatnie. Najwyższą wartość współczynnika salda migracji odnotowano w gminach wiejskich: Deszczno (29 osób na 1000 ludności), Santok (20 osób), Kłodawa (19 osób) i Lubiszyn (18 osób).

1.6. Stali mieszkańcy

Wyniki NSP 2021 wykazały wstępnie, że wśród stałych mieszkańców województwa lubuskiego 988,1 tys., tj. 99,7% stanowili obywatele Rzeczypospolitej Polskiej. Ich udział w ogóle mieszkańców województwa był zbliżony do notowanego w 2011 r. Liczba osób z obywatelstwem innego kraju w 2021 r. wyniosła 3,1 tys. (0,3% populacji w województwie). Oznacza to, że w porównaniu z 2011 r. liczba osób z obywatelstwem innego kraju w województwie lubuskim wzrosła prawie dwukrotnie.

W 2021 r. wśród stałych mieszkańców województwa lubuskiego, posiadających obywatelstwo niepolskie ponad 19% stanowili obywatele z krajów Unii Europejskiej, a ponad 74% – obywatele pozostałych krajów Europy. W ogólnej liczbie osób z obywatelstwem niepolskim, podobnie jak w poprzednim spisie, przeważali mężczyźni, a ich udział w strukturze omawianej zbiorowości zwiększył się z 54,5% w 2011 r. do 58,1%

Wstępne wyniki NSP 2021 wykazały, że 956,9 tys. osób, tj. 96,5% stałych mieszkańców województwa lubuskiego wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia, natomiast 33,5 tys., tj. 3,4% urodziło się poza obecnymi granicami Polski. Dla 0,8 tys. osób, tj. 0,1% kraj urodzenia nie został ustalony. Dla porównania w 2011 r. osoby urodzone w Polsce stanowiły 95,3% ogółu ludności, a urodzeni za granicą – 4,6%. Liczba osób urodzonych za granicą w stosunku do 2011 r. zmniejszyła się o ponad 14 tys., tj. o prawie 30%.

Tabela 1. Ludność według kraju urodzenia (stan w dniu 31 marca 2021 r.)

Kraj urodzenia	2011		2021		
	w tys.	w %	w tys.	w %	2011=100
Ogółem	1022,8	100,0	991,2	100,0	96,9
Polska	974,5	95,3	956,9	96,5	98,2
Inny kraj	47,7	4,6	33,5	3,4	70,3
Nieustalony	0,7	0,1	0,8	0,1	120,1

Zarówno wśród urodzonych w Polsce, jak i za granicą dominują kobiety, przy czym ich udział jest większy w grupie osób urodzonych za granicą (58,5% wobec 51,1% wśród urodzonych kraju). W 2011 r. różnica pomiędzy tymi odsetkami była większa: kobiety stanowiły 62,5% osób urodzonych za granicą i 50,8% urodzonych w kraju.

Przewaga kobiet zarówno wśród urodzonych w Polsce, jak i za granicą jest konsekwencją struktury wieku obu subpopulacji (np. większość urodzonych za granicą to osoby starsze) i faktu, że kobiety średnio żyją dłużej.

Tabela 2. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.)

Wyszczególnienie	Urodzeni w Polsce		Urodzeni za granicą	
	w tys.	w %	w tys.	w %
Ogółem	956,9	100,0	33,5	100,0
Mężczyźni	467,5	48,9	13,9	41,5
Kobiety	489,4	51,1	19,6	58,5

Najwyższy odsetek osób urodzonych za granicą zanotowano w powiecie słubickim (4,3%). W pozostałych powiatach i miastach na prawach powiatu udział osób urodzonych za granicą w ludności ogółem nie przekraczał 4% i wyniósł od 2,3% w powiecie strzelecko-drezdeneckim do 3,9% w powiecie żarskim.

Z ogółu osób urodzonych za granicą łącznie 38,7% mieszkało w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze – 14,6%, w Gorzowie Wlkp. – 13,4% oraz w powiecie żarskim – 10,7%.

1.7. Cudzoziemcy w województwie

W prezentowanych wstępnych wynikach NSP 2021, dane według kraju obywatelstwa nie są wliczone osoby zamieszkałe w Polsce czasowo, będące stałymi mieszkańcami innych krajów. W związku z powyższym ogólna liczba cudzoziemców przebywających w województwie lubuskim, jest większa od prezentowanej wcześniej liczby osób z obywatelstwem innego kraju niż Polska.

W 2021 r. liczba cudzoziemców w województwie lubuskim wyniosła 55,8 tys. osób. W grupie tej 7,2 tys. osób (tj. 12,9%) stanowili obywatele krajów Unii Europejskiej, a 45,4 tys. (tj. 81,4%) obywatele pozostałych krajów Europy. Dalsze 5,0% cudzoziemców w województwie lubuskim stanowili obywatele krajów Azji, po 0,4% - Ameryki Północnej i Środkowej oraz Afryki, a 0,2% - obywatele Ameryki Południowej.

Wśród cudzoziemców 64,2% stanowili mężczyźni. Znaczna przewaga liczebna mężczyzn nad kobietami charakteryzuje grupę obywateli krajów Unii Europejskiej oraz Azji – odpowiednio 80,6% i 75,0% z nich stanowili mężczyźni. W przypadku mniej licznej, ok. 200-osobowej grupy obywateli krajów Afryki odsetek mężczyzn sięgał niemal 100%.

Wpływ na sytuację demograficzną województwa lubuskiego może mieć wybuch wojny na Ukrainie i napływ do Polski uchodźców ukraińskich. Obecnie ważne pozwolenie na pobyt w Polsce posiada około 1,4 mln Ukraińców, z czego milion korzysta z ochrony czasowej, w około 70% są to kobiety i dzieci. W większości wybierają jako swoje miejsce pobytu aglomeracje miejskie i większe miasta wojewódzkie. Według danych Urzędu m.st. Warszawy wśród mieszkańców stolicy jest ponad 104 tys. obywateli Ukrainy, Wrocław - 150 tys., Lublin - ok. 60 tys., Rzeszów - 30-40 tys., Łódź - 28,5 tys. osób, Poznań - 40-45 tys. osób. W województwie lubuskim wydano około 50 tys. numerów PESEL. Zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych, na koniec maja 2023 r. do lubuskich oddziałów w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze było blisko 28,1 tys. Ukraińców. Część z nich wynajęła w lubuskim mieszkania (lub kupiła) i podjęła pracę. Dzieci uczęszczają do szkół i przedszkoli. W Zielonej Górze uczyło się (stan na 27 czerwca 2023 r) 2680 uczniów z Ukrainy. Obecnie na terenie

Ukrainy przebywa od 20 do 25 milionów Ukraińców z prawie 41 milionów sprzed 2014 roku. Ukraińscy politycy obawiają się, że ta migracja "zasili" demograficznie inne państwa, w tym Polskę, z uwagi na fakt, że są to głównie kobiety w wieku "prokreacyjnym" i dzieci łatwo dostosowujące się do nowego środowiska².

Ukraińska migracja będzie miała wpływ na prognozy demograficzne województwa lubuskiego, bo jeżeli przyjmimy, że tylko połowa z osób, które uzyskały w naszym województwie numer PESEL pozostanie w regionie, to populacja zwiększy nam się o ponad 20.000 ludzi, w większości w wieku produkcyjnym. Z jednej strony wpłynie to zwiększenie dochodów samorządów, z drugiej na zwiększenie ich kosztów, choćby w sferze socjalnej i edukacyjnej.

1.8. Prognoza demograficzna

Do roku 2060 prognozuje się, że liczba ludności w województwie lubuskim będzie stale się zmniejszać. Szacowana liczba ludności w 2060 r. – 761 tys. mieszkańców - jest niższa od liczby ludności w 2022 r. o 14%. Jednocześnie prognozuje się dalsze istotne zmiany w strukturze wieku mieszkańców regionu. Przewiduje się istotny spadek ludności w przedziale wieku 0-17 lata oraz dalszy przyrost ludności w grupie 65 lat i więcej.

Tabela 3. Liczba ludności (w tys.) województwa lubuskiego w wybranych grupach wieku i w poszczególnych latach

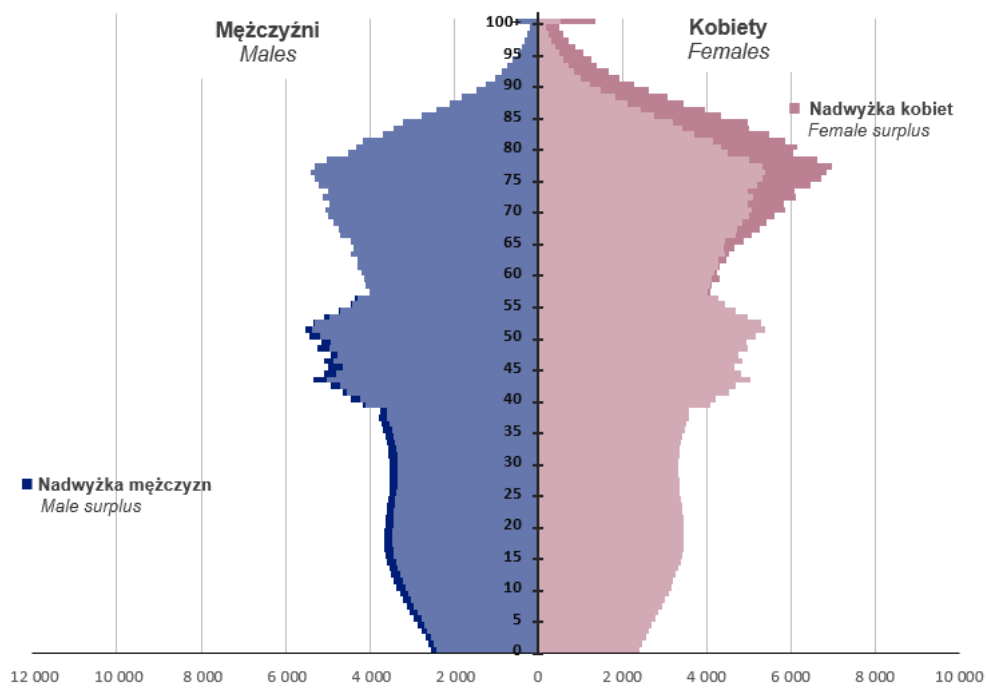
<u>Grupa wieku</u>	<u>2022</u>	<u>2030</u>	<u>2040</u>	<u>2050</u>	<u>2060</u>
<u>ogółem</u>	<u>979.976</u>	<u>954.392</u>	<u>896.868</u>	<u>830.371</u>	<u>761.226</u>
<u>0-17</u>	<u>178.418</u>	<u>151.496</u>	<u>125.108</u>	<u>122.614</u>	<u>111.498</u>
<u>18-59/64</u>	<u>573.903</u>	<u>556.387</u>	<u>503.614</u>	<u>413.146</u>	<u>368.443</u>
<u>65+</u>	<u>192.552</u>	<u>218.853</u>	<u>229.262</u>	<u>261.336</u>	<u>259.073</u>
<u>80+</u>	<u>36.222</u>	<u>53.607</u>	<u>83.247</u>	<u>76.859</u>	<u>94.734</u>

Do 2060 r. przewidywany jest wzrost współczynnika obciążenia demograficznego w odniesieniu do ekonomicznych grup wieku, tj. liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (0–17 i 60+/65+) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym (18–59/64).

Podczas całego prognozowanego okresu obserwowane będzie zmniejszanie się mobilności mieszkańców Polski. Jest to związane ze starzeniem się ludności, gdyż wraz z wiekiem przeważnie spada skłonność do migrowania. W związku z tym wyraźnie zmniejszy się odptyw ludności z województw, w których obecnie jest on największy.

² W rozmowach nieoficjalnych przedstawiciele samorządów ukraińskich wyrażają obawę, że większość uchodźców, szczególnie kobiety z dziećmi, nie wrócą już na Ukrainę, tym bardziej, jeżeli ułożyły już sobie życie w nowym miejscu pobytu, samorządowcy dodatkowo obawiają się, że po zakończeniu wojny dołączą do nich ich mężowie, czy partnerzy. Ukraińscy politycy mają świadomość, że warunki obecnie panujące na Ukrainie trudno porównać z warunkami życia w Polsce, czy innych państwach europejskich.

Wykres 7. Piramida ludności w 2060 r.

Demograficzna wizja województwa lubuskiego, która wyłania się z prognozy ludności na lata 2022-2060, nie jest optymistyczna. Przy obecnych tendencjach w ruchu naturalnym i wędrownym ludności regionu, Lubuskie czeka stopniowy ubytek liczby ludności oraz znaczące zmiany w strukturze wieku jego mieszkańców. Przewidywane zmiany wydają się być nieuchronne, gdyż wynikają z „nowej demografii” Polski. Charakteryzuje ją przede wszystkim bardzo niska liczba urodzeń, utrzymująca się po gwałtownym spadku wyżowego okresu połowy lat 80. ubiegłego wieku oraz bardzo niskie wartości współczynnika dzietności, przy jednocześnie spadającej w wolniejszym tempie umieralności. Zmiany relacji liczby osób najstarszych (85 lat i więcej) i liczby osób w wieku 50-64 lata wpływają na pogorszenie możliwości wsparcia dla osób sędziwych. Stopień zaawansowania procesu starzenia ludności w województwie lubuskim obecnie jest niewiele wyższy niż średnio w kraju.

1.9. Ochrona zdrowia

W 2021 r. w województwie działały 24 stacjonarne szpitale ogólne, o 2 mniej zarówno w porównaniu z 2020 r., jak i z 2015 r. Dysponowały one 4,0 tys. łóżek. Było to o 2,9% mniej niż przed rokiem oraz o 8,0% mniej w odniesieniu do 2015 r. Wskaźnik łóżek (tzw. wskaźnik zaopatrzenia ludności w łóżka szpitalne) w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszył się z 43,2 w 2015 r. poprzez 42,0 w 2020 r. do 41,1 w 2021 r. i był niższy niż w kraju (44,4).

W 2021 r., kolejnym roku epidemii COVID-19, w szpitalach ogólnych hospitalizowano 136,9 tys. pacjentów, o 2,5%, tj. 3,4 tys. osób więcej niż w roku 2020, pierwszym roku epidemii. Natomiast w porównaniu z 2015 r. leczono o 56,4 tys. osób mniej (o 29,2%). Na 10 tys. ludności województwa przypadały 1384 hospitalizacje, tj. o 44 więcej niż 2020 r., natomiast o 512 mniej niż w 2015 r.

Odsetek dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat wśród leczonych w systemie stacjonarnym w szpitalach ogólnych w województwie w 2021 r., podobnie jak w 2015 r., wyniósł 15,4%,

wobec 13,7% w 2020 r. W kraju 1/6 hospitalizacji dotyczyła ludzi młodych (do 18 roku życia). W 2021 r. w województwie hospitalizowano blisko 2,8 tys. dzieci i młodzieży więcej niż przed rokiem (wzrost o 15,0%). Był to jeden z większych wzrostów hospitalizacji w grupie pacjentów w wieku 0-18 lat wśród województw.

W 2021 r. na oddziałach szpitalnych przebywało ponad 156,2 tys. pacjentów (leczeni z tzw. ruchem międzyoddziałowym), tj. o 7,8% więcej w porównaniu z 2020 r., natomiast o 25,2% mniej w odniesieniu do 2015 r. Podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę, prawie 28% ogółu leczonych (43,2 tys. osób) stanowili pacjenci oddziałów chirurgicznych, w tym ponad połowa przypadków były to osoby korzystające z pomocy na oddziałach chirurgii ogólnej (22,5 tys. pacjentów). Kolejną liczną grupę stanowiły pacjentki oddziałów ginekologiczno-położniczych (12,8%, tj. 20,0 tys.) oraz hospitalizowani na oddziałach chorób wewnętrznych (12,4%, tj. 19,4 tys.). W dalszej kolejności pod względem liczebności byli pacjenci oddziałów kardiologicznych (7,6%, tj. 11,9 tys. osób), pediatrycznych (6,0 %, tj. 9,3 tys.), neurologicznych (4,4%, tj. 6,9 tys.), neonatologicznych (4,0%, tj. 6,3 tys.) i rehabilitacyjnych (3,5%, tj. 5,5 tys.).

Największy wzrost liczby pacjentów (kierując się bezwzględną liczbą pacjentów) w porównaniu z 2020 r. odnotowano na oddziałach chirurgicznych (o 3,6 tys., tj. o 9,1%), pediatrycznych (o 3,0 tys., tj. o 47,6%), chorób zakaźnych (o 2,3 tys., tj. o 179,1%), hematologicznych (o 1,1 tys., tj. o 31,5%), kardiologicznych (o 1,0 tys., tj. o 9,1%) i neurologicznych (o 0,9 tys., tj. o 14,4%). Największy natomiast spadek liczby osób leczonych odnotowano na oddziałach onkologicznych (o 1,0 tys., tj. o 17,9%).

W 2021 r. w ramach długoterminowej opieki medycznej w województwie funkcjonowały: 3 szpitale psychiatryczne, 1 ośrodek rehabilitacyjny dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego, 13 zakładów opiekuńczo-leczniczych, w tym 3 typu psychiatrycznego, 1 zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, 4 hospicja oraz 1 oddział opieki paliatywnej. We wszystkich tych zakładach łącznie w końcu roku było 2,3 tys. łóżek, w tym najwięcej w zakładach opiekuńczo-leczniczych (ok. 1,0 tys.) i szpitalach psychiatrycznych (0,9 tys.). W ciągu roku objęto opieką medyczną 9,9 tys. pacjentów, tj. o 0,5 tys. (5,4%) więcej niż w 2020 r.

Liczba osób, którym udzielono świadczeń medycznych w ramach wyjazdowych działań ratowniczych wyniosła 85,2 tys. i była o 16,8% większa niż przed rokiem, natomiast o 0,3% mniejsza w odniesieniu do 2015 r. Wśród świadczeniobiorców nieznacznie przeważali mężczyźni (50,5%). Osoby w starszym wieku (65 lat i więcej) stanowiły 47,0% ogólnej liczby świadczeniobiorców, natomiast osoby młode (dzieci i młodzież w wieku do 18 lat) – 5,3%.

W 2021 r. lubuskie samorządy przeznaczyły ze swoich budżetów na ochronę zdrowia 151,9 mln zł (łącznie ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa), co stanowiło 1,9% ogółu wydatków samorządów terytorialnych (wobec 2,6% w 2020 r. i 2,4% w 2015 r.). W porównaniu z rokiem poprzednim wydatki na ochronę zdrowia zmniejszyły się o 23,1%, a w odniesieniu do 2015 r. wzrosły o 30,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca samorządy wydały na ochronę zdrowia przeciętnie 154,2 zł, to o prawie 45 zł mniej niż w 2020 r., natomiast o blisko 40 zł więcej niż w 2015 r.

1.10. Edukacja

Żłobki i kluby dziecięce

W 2021 r. w województwie funkcjonowało 100 żłobków i 30 klubów dziecięcych. W porównaniu z rokiem poprzednim przybyło 12 żłobków i 5 klubów dziecięcych. Natomiast w odniesieniu do 2015 r. liczba żłobków zwiększyła się ponad 2-krotnie, a liczba klubów dziecięcych – ponad 3,5-krotnie. W rezultacie w 2021 r. w 53,7% gmin w województwie odnotowano co najmniej jedną placówkę opieki nad dziećmi do lat 3 (w 2020 r. było to 46,3%, a w 2015 r. – 22,0%).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r. w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało łącznie 4,8 tys. dzieci, a w ciągu całego roku opieką objęto ponad 7,2 tys. dzieci, o 11,1% więcej niż w poprzednim roku oraz 2-krotnie więcej w porównaniu z 2015 r.

W 2021 r. na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadało 90 dzieci przebywających w tych placówkach (w kraju 85), przed rokiem – 88 dzieci. Wartość wskaźnika w 2021 r. była taka sama jak w 2015 r.

Wychowanie przedszkolne

Wychowaniem przedszkolnym objęto 36,5 tys. dzieci, tj. więcej o 25% niż w 2015 r. (w kraju – o 29,1%). W miastach do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 28,2 tys. dzieci, o 0,5 tys. więcej niż rok wcześniej, na wsi 8,3 tys. dzieci (o 0,3 tys. więcej).

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat, w województwie lubuskim wyniósł 89,7% (90,4% w kraju). Liczba dzieci w wieku 6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku 1,7% (162). W województwie lubuskim działało 12 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszczało 223 dzieci.

W roku szkolnym 2021/22 w województwie lubuskim funkcjonowały łącznie 493 placówki wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 36,5 tys. dzieci. Ponad 97% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego było w wieku 3-6 lat. Wśród wszystkich placówek wychowania przedszkolnego dominowały przedszkola, które stanowiły blisko 62,9% ogółu placówek wychowania przedszkolnego. Średnio na 1 przedszkole w województwie lubuskim przypadało 100 dzieci.

Edukacja w szkołach podstawowych

W roku szkolnym 2021/22 w województwie lubuskim funkcjonowało 355 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w tym 182 szkoły na wsi. Działały także 2 szkoły podstawowe dla dorosłych.

Naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) realizowało 82,6 tys. dzieci, w tym 10 tys. w klasach pierwszych. Liczba uczniów zmniejszyła się w ciągu roku o 0,2%. Do szkół na wsi uczęszczało 26,1% ogółu uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. Na 1 oddział w szkole podstawowej przypadało średnio 17 uczniów, przy czym na wsi – na 1 oddział przypadało 14 uczniów, a w miastach – 18 uczniów. W szkołach podstawowych dla dorosłych przeciętna liczba uczniów wyniosła 37osoby.

Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

Naukę we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych dla młodzieży zakończyło 7,3 tys. W ujęciu rocznym łączna liczba absolwentów szkół ponadpodstawowych nieznacznie się zwiększyła, o 1,7%, przy czym w szkołach branżowych odnotowano wzrost o 3,4%, a w technikach o 6,5%. Zanotowano spadek liczby absolwentów liceów ogólnokształcących dla młodzieży o 3,1%, w szkołach dla dorosłych odnotowano wzrost o 5,5%.

Kształcenie dorosłych

Szkoły dla dorosłych nastawione były głównie na kontynuację przerwanej cyklu kształcenia lub uzupełnieniu kształcenia. W roku szkolnym 2021/22 r. szkoły dla dorosłych ukończyło łącznie 0,8 tys. osób, w tym 54,7% stanowiły kobiety. Największą liczbę absolwentów stanowili absolwenci liceów ogólnokształcących – 95,9%.

W województwie lubuskim w latach 2015–2021 zaobserwowano systematyczny wzrost (z 17,8% do 22,2%) udziału osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15 lat i więcej. Kobiety były lepiej wykształconą grupą niż mężczyźni – w 2021r. 25,3% kobiet legitymowało się dyplomem uczelni wobec 18,9% mężczyzn. Jednocześnie w województwie lubuskim w porównaniu z 2015 r. nastąpił spadek udziału osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (o 4,6 p. proc.), zasadniczym zawodowym (o 2,5 p. proc.).

Szkolnictwo wyższe³

W roku akademickim 2021/22 na lubuskich uczelniach studiowało 11,7 tys. osób, w tym 7,2 tys. na studiach stacjonarnych (61,5%). Liczba studentów była niższa o 1,8% w porównaniu z rokiem akademickim 2020/21.

Kobiety stanowiły ponad połowę (55,6%) wszystkich osób studiujących. Uczelnie publiczne skupiały prawie 94,7% ogólnej liczby studentów. W największej uczelni regionu - Uniwersytecie Zielonogórskim kształciło się 77,5% studiujących, łącznie z cudzoziemcami, którzy pochodzili głównie z Ukrainy (59,6%) i Białorusi (15,4%).

W roku akademickim 2021/22 na terenie województwa działały 2 filie uczelni mających siedzibę jednostki macierzystej poza województwem lubuskim, w których kształciło się łącznie 0,6 tys. studentów.

Studenci najczęściej wybierali kierunki studiów związane z biznesem, administracją i prawem – 21,1% ogółu studentów. Blisko 16,3% studiujących zanotowano w grupie technika, przemysł, budownictwo, a 13,5% osób w grupie nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja. Nauki humanistyczne i sztuka, kształcenie oraz zdrowie i opieka społeczna skupiały po ok. 9-10% ogółu studentów.

W czasach rosnącego zapotrzebowania na absolwentów kierunków medycznych, zwraca uwagę fakt dostępności takich kierunków studiów w regionie. W roku akademickim 2021/22

³ Informacja sygnałna *Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2021/2022*, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra, 31.08.2022 r.

na kierunku lekarskim studiowało 558 osób (o 7,9% więcej niż w roku 2020/21), pielęgniarstwie – 229 (o 16,2% więcej), a na ratownictwie medycznym 159 osób (o 63,9% więcej).

Liczba absolwentów uczelni, którzy w 2021 r. uzyskali dyplom ukończenia studiów wyniosła 2,7 tys. i była niższa o 7,0% w porównaniu z 2020 r. Studia pierwszego stopnia ukończyło 58,0% absolwentów, studia magisterskie jednolite – 9,9%, natomiast studia drugiego stopnia – 32,1%.

1.11. Rynek pracy

Duże znaczenie dla rynku pracy mają również zmiany w liczebności oraz w strukturze populacji aktywnych zawodowo według wieku. Według wyników NSP 2011, w porównaniu z NSP 2011 r. przyrost liczby aktywnych zawodowo zanotowano dla populacji w wieku powyżej 54 roku życia (w tym także w wieku poprodukcyjnym), przy jednoczesnym zmniejszeniu liczebności aktywnych zawodowo w wieku do 34 lat, co łącznie wskazuje na starzenie się realnych zasobów pracy. Populacja osób aktywnych zawodowo w wieku 55 lat i więcej zwiększyła się w porównaniu z NSP 2011 o 38,6 tys. (do 97,4 tys. w 2021 r.), a w wieku do 34 lat - zmalała o 52,7 tys. (do 126,8 tys.). W 2021 r. odsetek osób do 34 r. życia stanowił 28,5% ogółu omawianej populacji (mniej o 11,2 p. proc. niż w 2011 r.), a w przypadku osób w wieku 55 lat i więcej – 21,9% (o 8,9 p. proc. więcej niż w 2011 r.).

Liczba pracujących w województwie lubuskim wyniosła 428,1 tys. (230,5 tys. mężczyzn i 197,6 tys. kobiet). Niemal 65% ogółu pracujących, to mieszkańcy miast. W porównaniu z 2011 r. liczba pracujących mężczyzn zwiększyła się o 6,0%, a kobiet – o 13,6%, natomiast uwzględniając miejsce zamieszkania – liczba pracujących zamieszkałych w miastach była wyższa o 10,5%, a pracujących mieszkańców wsi - o 7,3%.

Według NSP 2021 osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 91,8% wszystkich pracujących, osoby w wieku poprodukcyjnym – 8,1%. W przypadku mężczyzn odsetki te kształtowały się następująco: 94,1%; 5,8%, a wśród kobiet: 89,2%; 10,7%. Na różnice te ma jednak wpływ odmienna dla mężczyzn i kobiet górna granica wieku produkcyjnego, wynikająca z wieku emerytalnego.

W porównaniu z 2011 r. zwiększyła się populacja pracujących w wieku produkcyjnym (o 1,3% w populacji mężczyzn i o 5,0% w populacji kobiet). Zaobserwowano też istotne zmiany polegające na ponad czterokrotnym wśród mężczyzn i ponad trzykrotnym wśród kobiet zwiększeniu liczby pracujących w wieku poprodukcyjnym, a co za tym idzie, także wzrost odsetka osób w tym wieku, liczonego w stosunku do całej populacji pracujących (wśród mężczyzn odsetek ten wzrósł o 2,3 p. proc., a wśród kobiet – o 3,5 p. proc.).

Pomiędzy 2011 a 2021 r. zwiększył się udział pracujących w wieku 35-44 lata (o 3,4 p. proc.) i w wieku 55 lat i więcej (o 8,8 p. proc.), ale jednocześnie zmniejszył się odsetek pracujących w wieku 15-34 lata (o 10,2 p. proc.) i osób w wieku 45-54 lata (o 2,0 p. proc.), Wzrost odsetka pracujących w grupie wieku 55 lat więcej wyniósł odpowiednio 8,3 p. proc. i 9,6 p. proc. Zmniejszenie odsetka pracujących w grupie wieku 15-34 lata wyniosło 10,6 p. proc. wśród mężczyzn i 9,7 p. proc. wśród kobiet.

2. ANALIZA SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć szpitali; • Rozwijająca się infrastruktura ochrony zdrowia i ratownictwa medycznego (bazy pogotowia lotniczego, radioterapia, Centrum Zdrowia Matki i Dziecka, PET, robot DaVinci, centra zdrowia psychicznego i ośrodki geriatry); • Realizacja programów zdrowotnych w zakresie wczesnej diagnostyki i profilaktyki chorób cywilizacyjnych; • Poprawa kompleksowej opieki pediatrycznej w regionie oraz zmniejszenie migracji pacjentów pediatrycznych do innych ośrodków medycznych w kraju poprzez uruchomienie Centrum Zdrowia Matki i Dziecka; • Wdrażanie programu in vitro; • Opracowane i wdrażane programy polityki senioralnej i młodzieżowej; • Otwartość wspólnoty regionalnej na wielokulturowość oraz migrantów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stale zmniejszająca się liczba ludności; • Negatywne trendy demograficzne (niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, odpływ ludności w wieku produkcyjnym); • Niekorzystna struktura wiekowa - starzenie się społeczeństwa; • Braki w infrastrukturze i ofercie usług społecznych, szczególnie skierowanej do seniorów; • Migracja młodych ludzi do większych ośrodków aglomeracyjnych w Polsce (np. Poznań, Wrocław) i za granicę; • Zwiększająca się liczba zgonów z powodu chorób cywilizacyjnych; • Znaczna grupa młodzieży NEET – nie uczącej się, nie pracującej, ani też nie szkolącej się.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Społeczne zrozumienie w skali krajowej dla potrzeb rozwoju onkologii, geriatry oraz tzw. srebrnej gospodarki; • Skuteczna polityka migracyjna i system integracji cudzoziemców; • Możliwość wykorzystania środków unijnych na rozwój usług społecznych i inwestycje publiczne; • Inicjatywy i programy wspierające seniorów na poziomie krajowym i UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystny trend demograficzny, zmniejszająca się liczba ludności; • Niedobór kadr na rynku pracy; • Niedofinansowanie służby zdrowia; • Deficyt kadry medycznej; • Negatywne skutki społeczne i zdrowotne pandemii COVID -19; • Rosnące koszty życia.

3. TRENDY DEMOGRAFICZNE

Procesy demograficzne zachodzące w ostatnich latach w województwie lubuskim są tożsame z trendami ogólnosiwiatowymi, ale również z przemianami ludnościowymi w Europie Środkowo-Wschodniej. Zgodnie z prognozami demograficznymi GUS liczba ludności w województwie lubuskim będzie stale się zmniejszać. Zaobserwować można dość istotne zmiany w strukturze wieku mieszkańców regionu, a mianowicie istotny spadek liczby młodych ludzi, przy wzroście liczby osób starszych. Wpływ na strukturę ludności w regionie ma bardzo niski współczynnik dzietności, jak również wzrost ruchu migracyjnego.

Starzejące się społeczeństwo i odpływ mieszkańców z regionu będą w znaczny sposób wpływać na liczbę pracujących oraz potrzeby pracodawców w zakresie zatrudnienia, a także na dostęp do miejsc pracy. Nowym, zauważalnym zjawiskiem na rynku pracy stali się imigranci zarobkowi, których w ostatnich latach znacząco przybyło w województwie lubuskim. Jednak prognozowanie skali tego zjawiska w najbliższych latach jest utrudnione, choć potrzeby rynku pracy prawdopodobnie będą sprzyjać przyjmowaniu imigrantów zagranicznych. Wymaga to jednak zmian prawnych i systemowych.

Trudna do prognozowania jest także kwestia uchodźców z Ukrainy. Nie ma możliwości przewidzenia końca konfliktu zbrojnego w Ukrainie i jego wyniku. Zatem trudno jest przewidywać, ilu uchodźców i kiedy wróci do kraju.

Dokonująca się rewolucja cyfrowa kreuje nowe procesy społeczne, a wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych wpływa na rozwój społeczeństwa informacyjnego. Wyraźnie zauważalna jest zmiana stylu życia Lubuszan wykorzystujących usługi i produkty cyfrowe w życiu codziennym, zarówno w indywidualnych gospodarstwach domowych, jak i w przestrzeni publicznej. W dłuższej perspektywie zmiany te wpłyną na podniesienie jakości ich życia – szczególnie rozwiązania wykorzystujące internet. Zwrócić także należy uwagę na rozwój technologii informacyjnych, bowiem informacja w trybie natychmiastowym obiega media i sieci społecznościowe oraz rozwija się zakres usług cyfrowych, do których dostęp ma niemal każdy poprzez internet (e-bankowość, e-administracja, e-edukacja, telemedycyna, zakupy w sieci).

Warto dostrzec także procesy osłabiania się więzi rodzinnych oraz rozwoju mobilności, przy czym trendy technologiczne wskazują, że w przyszłości mobilność będzie połączeniem fizycznego przemieszczania się i obecności wirtualnej, co pociągnie za sobą kolejne istotne przemiany społeczne.

4. POLITYKA DEMOGRAFICZNA NA POZIOMIE EUROPEJSKIM, KRAJOWYM I REGIONALNYM

4.1. Polityka europejska

Europosłowie dążą do tego, aby wyzwanie demograficzne było priorytetem dla Unii Europejskiej, obok kwestii klimatycznych i transformacji cyfrowej. Według europarlamentu, skoordynowane podejście – włączające zasady zrównoważonego rozwoju, ekologizacji i cyfryzacji do różnych polityk UE – również przyczyniłoby się do odwrócenia negatywnych trendów demograficznych.

W opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ujętej w dokumencie **Wyzwania demograficzne w UE w świetle nierówności gospodarczych i rozwojowych** z 7 maja 2020 r., stwierdzono, że demografia to domena długoterminowa i wymaga skoordynowanych, całościowych działań, uwzględniających politykę społeczną i gospodarczą, aktywną politykę rynku pracy, zwłaszcza nakierowaną na zwiększenie bezpieczeństwa pracy osób młodych, które mogą stać się rodzicami i politykę spójności, działania wspierające rodziny, w tym zwłaszcza możliwość pogodzenia życia prywatnego i rodzinnego z życiem zawodowym oraz wsparcia finansowe i edukacyjne. Wezwano do większych inwestycji w infrastrukturę społeczną i wysokiej jakości usługi publiczne. Zwrócono uwagę, że polityka rodzinna jest częścią szerszych ram, obejmujących takie elementy jak: miejsca pracy, dynamika gospodarcza i społeczna, kultura przyjazna dla rodziny, dostosowana polityka mieszkaniowa, skuteczny system edukacji oraz polityka ochrony środowiska. Podkreślono znaczenie pracy niezarobkowej w domu a także istotną rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz partnerów społecznych.

Komisja uznała kwestię demografii jako priorytetową w programie politycznym UE. W czerwcu 2020 r. przedstawiła sprawozdanie w sprawie skutków zmian demograficznych w Europie, które przyczyniło się do powstania **Zielonej Księgi w sprawie starzenia się – Wspieranie solidarności i odpowiedzialności między pokoleniami**. Zielona Księga, przyjęta 27 stycznia 2021 r., stanowiła wezwanie do wszczęcia debaty na temat starzenia się społeczeństwa, biorąc pod uwagę również *Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* oraz inicjatywę ONZ *Dekada starzenia się w dobrym zdrowiu*. Zielona Księga prezentuje dwie podstawowe koncepcje polityczne, dzięki którym starzenie się społeczeństwa może odbywać się w pozytywny sposób: zdrowe i aktywne starzenie się i uczenie się przez całe życie. Oba podejścia sprawdzają się najlepiej, gdy rozpocznie się ich stosowanie we wczesnym wieku, gdyż mają one znaczenie dla całego cyklu życia.

7 września 2022 r. Komisja Europejska przedstawiła **Europejską strategię w dziedzinie opieki**, która służy zapewnieniu przystępnych cenowo i dostępnych usług opieki wysokiej jakości w całej Unii Europejskiej oraz poprawie sytuacji zarówno osób korzystających z opieki, jak i opiekunów, zawodowych i nieformalnych. Strategia w dziedzinie opieki ma za zadanie wspierać wdrażanie zasad zapisanych w **Europejskim filarze praw socjalnych**, w szczególności zasad dotyczących równości płci, równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, opieki nad dziećmi, wsparcia dla dzieci i opieki długoterminowej. Strategia ta stanowi odpowiedź na zmiany demograficzne, które zachodzą w Unii Europejskiej, i stawia na pierwszym miejscu ludzi, od dzieci do osób starszych. Celem jest, aby opieka była

ukierunkowana na człowieka i umożliwiła ludziom zachowanie niezależności i godne życie. W związku z tym w strategii określono program działań mający poprawić sytuację zarówno opiekunów, jak i osób korzystających z opieki. Strategii towarzyszą dwa zalecenia dla państw członkowskich: w sprawie rewizji celów barcelońskich dotyczących wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz w sprawie dostępu do przystępnej cenowo opieki długoterminowej wysokiej jakości.

4.2. Polityka krajowa

Głównym dokumentem strategicznym, określającym kierunki rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej jest **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. jako strategia rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 oraz z 2022 r. poz. 1079 i 1846) określa cele rozwojowe w obszarze polityki średnio- i długofalowej. Przedmiotowa strategia wyznaczyła nowe zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym, w tym zdrowotnym i przestrzennym.

Strategia Demograficzna 2040 jest polityką publiczną zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Strategia Demograficzna 2040 jest odpowiedzią na jedną z 5 pułapek rozwojowych zidentyfikowanych w SOR, jaką jest tzw. pułapka demograficzna.

Strategia Demograficzna 2040 to pierwszy w Polsce kompleksowy dokument mierzący się z niekorzystnymi trendami w obszarze demografii. Jej strategicznym celem jest wyjście z pułapki niskiej dzietności i zbliżenie się do poziomu dzietności gwarantującego zastępowalność pokoleń. Określono trzy cele szczegółowe, a mianowicie:

- wzmocnienie rodziny, która jest miejscem przychodzenia dzieci na świat;
- znoszenie barier dla rodziców chcących mieć dzieci dla podejmowania decyzji prokreacyjnych;
- podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk dla rozwoju kompetencji administracji.

Dla osiągnięcia celów szczegółowych, zostało sformułowane 12 kierunków interwencji. Do tych kierunków należy zabezpieczenie finansowe rodzin, wsparcie w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodzin, wsparcie trwałości rodzin, popularyzacja kultury sprzyjającej rodzinie, wzmocnienie współpracy z III sektorem i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny, rozwój form opieki nad dziećmi, rozwój rynku pracy przyjaznego rodzinie, poprawa jakości i organizacji edukacji, rozwój opieki zdrowotnej, rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom, podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu centralnym oraz podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu samorządowym.

Realizacja celów Strategii Demograficznej 2040 jest powiązana z realizacją wielu projektów strategicznych wskazanych w SOR.

4.3. Polityka regionalna

Analiza zmian struktury populacji wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Pesymistyczna prognoza demograficzna województwa – starzenie się wspólnoty regionalnej – nie różni się istotnie od ogólnopolskich procesów demograficznych. Najważniejszym dokumentem strategicznym wyznaczającym cele, kierunku przeciwdziałania depopulacji określone zostały w **Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030**.

Spółeczeństwo polskie stanęło przed wyzwaniami wynikającymi z dynamicznych zmian w strukturze demograficznej ludności. Zaobserwowano dwa główne zjawiska wynikające z tych przemian – z jednej strony niska dzietność, z drugiej zaś strony wzrastająca liczba osób starszych. Zjawiska te nie są traktowane jako problemy, lecz jako wyzwania, gdyż można się do nich przygotować i czynnie na nie odpowiadać.

Wyzwanie 1. Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym:

- *działania na rzecz zwiększenia dzietności, skuteczna polityka prorodzinna;*
- *rozwój polityki młodzieżowej, ukierunkowanej na zwiększenie atrakcyjności województwa dla tej grupy wiekowej;*
- *aktywizacja osób starszych na rynku pracy i w życiu społecznym;*
- *przeciwdziałanie emigracji z regionu, w szczególności powstrzymanie odpływu młodzieży;*
- *efektywna polityka imigracyjna.*

Cel strategiczny 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi

Wraz z postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa coraz więcej uwagi wymaga regionalna polityka senioralna, zapewniająca warunki do zdrowego i godnego starzenia się. Wynikiem kompleksowego wsparcia osób starszych będzie zwiększenie ich bezpieczeństwa, zdrowia i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Planowane działania ukierunkowane na włączenie społeczne zawodowe zapewnią kompleksową pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i pozwolą rozwinąć oraz zmodernizować infrastrukturę społeczną adekwatnie do istniejących uwarunkowań społeczno-demograficznych.

Należy podkreślić, że wyzwanie 1. i cel 2. ujęty w SRWL 2030 w sposób bezpośredni odpowiadają na potrzeby określone w polityce demograficznej regionu. Natomiast ze względu na szeroki kontekst podejmowanych działań w tym zakresie, tak naprawdę pozostałe cele również wpisują się pośrednio w politykę demograficzną, która koncentruje się na tworzeniu właściwych warunków infrastrukturalnych odpowiadających życiu ludności na wysokim poziomie rozwoju, tworzeniu właściwych usług publicznych dla mieszkańców, czy dbanie o środowisko, tworząc tym samym dobre warunki przyrodnicze do życia.

W celu strategicznym 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna skoncentrowano się na rozwoju innowacyjnych rozwiązań w obszarze gospodarki, ale również stworzeniu odpowiedniego systemu kształcenia dla młodych osób oraz wysokiej jakości oferty edukacyjnej szkolnictwa wyższego i zawodowego, przystosowanej do zmieniających się

potrzeb rynku pracy. Podkreślono także znaczenie jakie ma rozwój rolnictwa ekologicznego na zdrowie mieszkańców.

Poprawa standardów życia na wsi oraz wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych miast stanowią zachętę do pozostania lub wybrania lubuskich miast/wsi na nowe miejsce do życia. Poprawa standardu i dostępności do transportu zbiorowego, rozwój infrastruktury teleinformatycznej, transportowej (drogowej, kolejowej, lotniczej), zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, publicznego, ale również przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu to kolejne działania sprzyjające do pozostania w regionie. Zostały one określone w *celu strategicznym 3. Integracja przestrzenna regionu*.

Natomiast *cel strategiczny 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę* kładzie nacisk na sprawne i efektywne współdziałanie podmiotów i instytucji, czy poprawę efektywności funkcjonowania urzędów administracji samorządowej w celu świadczenia na wysokim poziomie usług publicznych dla mieszkańców.

Niezmiernie istotnym zadaniem dla regionu jest skoncentrowanie się na efektywniejszym wdrażaniu polityki senioralnej, w tym „srebrnej gospodarce” oraz polityki młodzieżowej.

Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych w województwie lubuskim powstał w 2017 r. w odpowiedzi na potrzebę działań aktywizujących osoby starsze, konieczność tworzenia dla nich przestrzeni służących poprawie jakości ich życia. Program jest odpowiedzią na wyzwania lat współczesnych, określa politykę województwa prowadzoną wobec osób starszych, cele oraz kierunki działania pozwalające na kształtowanie regionu jako przyjaznego wszystkim mieszkańcom. Ma charakter interdyscyplinarny i jego wdrażanie wymaga współpracy administracji rządowej i samorządowej oraz wielu partnerów tj. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji oświaty, kultury i edukacji, instytucji naukowych, jednostek ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych. Celem strategicznym wskazanym w dokumencie jest *Poprawa jakości i warunków życia Osób Starszych w województwie lubuskim*, natomiast do wyodrębnionych 5 obszarów problemowych: Zdrowie i profilaktyka; System wsparcia infrastruktura i usługi socjalne; Aktywność kulturalna, edukacyjna i sportowa; Aktywność zawodowa osób 50+ i Bezpieczeństwo, uszczegółowiono cele i działania.

Założenia polityki młodzieżowej województwa lubuskiego realizowane są w ramach 3 głównych kierunków działań, a mianowicie: edukacja i rynek pracy, zdrowie i włączenie społeczne oraz atrakcyjność spędzania czasu wolnego (kultura, sport, turystyka). Niniejsze działania są ze sobą ściśle powiązane, a realizacja ich przebiega łącznie, przyczyniając się do wpływu na całokształt warunków życia młodzieży w województwie lubuskim.

Jednym z działań są *Lubuskie Obywatelskie Inicjatywy Młodzieżowe*, czyli zadanie publiczne, którego głównym celem jest wsparcie zadań w obszarze działań promocyjnych wpływających na aktywizację młodzieży do realizacji zadań publicznych, skierowanych do dzieci, młodzieży i osób młodych do 35 roku życia łącznie. Zadania dotyczyły: promowania świadomości obywatelskiej, praworządności w państwie demokratycznym, przestrzegania praw człowieka, promowania ochrony środowiska, zdrowego stylu życia oraz wolontariatu.

Uszczegółowienie celów, kierunków i działań polityki demograficznej w poszczególnych obszarach zostały ujęte również w innych programach branżowych, które mają charakter operacyjno-wdrożeniowy w celu realizacji strategii rozwoju województwa lubuskiego.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021-2030 jest najważniejszym dokumentem strategicznym dla regionu wyznaczający kierunki polityki społecznej na najbliższe lata. Jej misją jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, dopasowanych do zmieniających się potrzeb, a także rozwój skutecznych, zindywidualizowanych form wsparcia dla osób o specjalnych potrzebach, osób starszych, niepełnosprawnych, zależnych, ubogich oraz dzieci i młodzieży.

W dokumencie ujęto zobowiązania wielu instytucji publicznych wobec osób i środowisk najbardziej narażonych na negatywny wpływ różnorodnych czynników. To właśnie ich potrzeby strategia uznaje za kluczowy aspekt polityki społecznej, dlatego przyjęto następujące cele strategiczne: poprawa jakości życia seniorów; doskonalenie systemu wsparcia dzieci i młodzieży; aktywna polityka prorodzinna; poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi; rozwój systemu wsparcia osób zależnych, w tym bezdomnych, opuszczających zakłady karne lub innych będących w kryzysie; doskonalenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej; wzmocnienie ekonomii społecznej jako czynnika aktywizacji mieszkańców oraz zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021-2030 uszczegółowiona jest innymi programami lub kierunkami rozwoju m.in.:

- *Wojewódzkim Programem Pomocy Społecznej;*
- *Lubuskim Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej;*
- *Programem działań na rzecz rodzin wielodzietnych „Lubuska Karta Dużej Rodziny”;*
- *Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;*
- *Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej;*
- *Kierunkami prorodzinnej polityki społecznej województwa lubuskiego.*

Lubuski Program Ochrony Zdrowia 2030 jest wyrazem dążenia Województwa Lubuskiego do zapewnienia wszystkim jego mieszkańcom swobodnego i równego dostępu do opieki medycznej o możliwie najwyższym standardzie. Cele i kierunki interwencji odpowiadają na współczesne wyzwania i koncentrują się na poprawie efektywności systemu opieki zdrowotnej, zmniejszaniu nierówności w zdrowiu, dostosowaniu systemu opieki zdrowotnej do prognozowanych zmian demograficzno-epidemiologicznych i profilaktyce największych zagrożeń dla zdrowia.

Program polityki zdrowotnej **Leczenie niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego in vitro dla mieszkańców województwa lubuskiego** został opracowany i po raz pierwszy realizowany w 2018 roku, a następnie kontynuowany w latach 2019 - 2023. Otrzymał pozytywną opinię Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w Warszawie. Jego celem jest m. in. umożliwienie mieszkańcom województwa lubuskiego, zameldowanym na pobyt stały, wsparcia finansowego w leczeniu niepłodności metodą *in vitro*.

4.4. Programy unijne

W polityce spójności, która obejmuje Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny Plus, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, istotne miejsce zajmuje uwzględnienie aktualnych tendencji demograficznych. W kontekście perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027, konieczne jest skupienie się na wyzwaniach związanych z demografią w Polsce.

W odniesieniu do działań planowanych przez Samorząd Województwa Lubuskiego, które mają na celu poprawę niekorzystnych trendów demograficznych, kluczową rolę odgrywa Program **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)**. Ten program szczególnie koncentruje się na realizacji celu **Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (CP4)**.

Priorytety programu FERS, które uwzględniają kwestie demograficzne:

Priorytet I. Umiejętności – Program stawia na rozwijanie umiejętności ludzi, co może przyczynić się do ich dalszego zatrzymywania się w regionie i tworzenia wartości dodanej.

Priorytet II. Opieka nad dziećmi i równowaga między życiem prywatnym i zawodowym – Działania ukierunkowane na wsparcie rodziców w opiece nad dziećmi oraz osiągnięcie równowagi pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym mogą to korzystne warunki dla rodziny.

Priorytet III. Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami – Poprawa dostępności i oferowanie specjalistycznych usług dla osób z niepełnosprawnościami pozwoli na integrację społeczną i zawodową.

Priorytet IV. Spójność społeczna i zdrowie – Interwencja, która wpływa na jakość życia mieszkańców i zachęcenia ich do pozostania w regionie.

Priorytet V. Innowacje społeczne – Wspieranie innowacyjnych rozwiązań społecznych może przyciągnąć nowe inwestycje i stworzyć możliwości zatrudnienia, co może być przeciwwagą dla negatywnych zjawisk demograficznych.

Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS) włącza się w wysiłki mające na celu zniwelowanie niepokojących tendencji demograficznych w Polsce poprzez koncentrację na rozwoju kapitału ludzkiego, poprawie warunków życia i integracji społecznej. Efektywne realizacja tych działań może przyczynić się do tworzenia bardziej atrakcyjnych perspektyw dla mieszkańców i przeciwdziałania depopulacji.

Programem wykonawczym wraz z odpowiednimi środkami finansowania jest także **Program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027**. Szeroko pojęte kwestie demograficzne zostały ujęte w poszczególnych celach programu. Cel 1. *Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa*, w ramach którego planowane jest m.in. wsparcie przedsiębiorczości, rozwoju innowacji regionu, w tym także działań służących poprawie życia mieszkańców, rozwoju e-usług usprawniających funkcjonowanie zarówno osób młodych jak i starszych, poprzez łatwiejszy dostęp do usług publicznych, usług zdrowotnych. Cel 2. *Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki*

zeroemisyjnej oraz odporna Europa, ukierunkowany jest na poprawę jakości życia mieszkańców lubuskiego poprzez poprawę jakości środowiska, zapobieganie ryzykom związanym klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także na rozwój mobilności miejskiej. Cel 3. *Lepiej połączona Europa* służący poprawie dostępu do transportu publicznego Lubuszan. Cel 4. *Polityki - Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych*. Wskazano w nim, że istotne wyzwania w sferze społecznej wynikają przede wszystkim z zachodzących procesów demograficznych, dezintegracji społecznej, dążenia do większej spójności społecznej, potrzeby wzmocnienia rynku pracy oraz dostępności edukacji. Starzenie się społeczeństwa wpływa na potrzebę zwiększenia dostępności do usług społecznych i zdrowotnych w środowisku lokalnym a także wspierania osób aktywnych zawodowo w celu pozostania na rynku pracy. Jednocześnie nasilone procesy migracyjne skłaniają do podjęcia nowych interwencji w ramach integracji społecznej i zawodowej, a szybko zmieniający się rynek pracy wpływa na potrzebę podnoszenia kwalifikacji lub przekwalifikowywania się pracowników. Cel 5. *Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych*, skierowany jest na poprawę jakości życia społeczności lokalnych zarówno miast jak i wsi poprzez wdrażanie lokalnych strategii i działań. Umożliwiając tym samym wsparcie rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, gospodarczemu, w zakresie rozwoju kultury i dziedzictwa naturalnego regionu.

Informacja na temat możliwych do realizacji działań i projektów w ramach **Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027**, cel polityki 4. - *Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych*.

Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych.

Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli

- Cel Szczegółowy (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.
- Cel Szczegółowy (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.
- Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

- Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.
- Cel Szczegółowy (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
- Cel Szczegółowy (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.
- Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.
- Cel Szczegółowy (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

5. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA

Samorząd Województwa Lubuskiego podejmuje szereg działań zmierzających do odwrócenia lub zahamowania niekorzystnych trendów demograficznych, w perspektywie krótko- i długookresowej. Kompleksowe przedsięwzięcia służące odbudowie kapitału ludzkiego skupiają się w m.in. w takich obszarach jak: polityka senioralna, polityka młodzieżowa, działania na rzecz równości, ochrona zdrowia, pandemia COVID-19, włączenie społeczne w obszarze rodziny, osoby z niepełnosprawnością, edukacja rynek pracy. Kultura i dziedzictwo regionalne, sport, infrastruktura teleinformatyczna, bezpieczeństwo publiczne czy pomoc uchodźcom z Ukrainy. Ich celem jest m.in.: wzrost aktywności zawodowej i integracji społecznej, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się, wsparcie imigrantów, poprawa dostępu do dobrej jakości edukacji i usług, w tym zdrowotnych i opiekuńczych oraz włączenie społeczne osób i rodzin.

Polityka senioralna

Polityka senioralna województwa lubuskiego zainicjowana została powołaniem **Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów** w październiku 2016 r. Rada zaangażowana jest do wdrażania **Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych** (przyjętego przez Zarząd Województwa Lubuskiego w grudniu 2017 r.). Dokument powstał w odpowiedzi na potrzebę działań aktywizujących osoby starsze i konieczność tworzenia dla nich przestrzeni służących poprawie jakości życia. Z jednej strony świadczy to o trosce samorządu województwa o los osób starszych, z drugiej strony stanowi dowód dużego zainteresowania środowisk senioralnych potrzebą mówienia o swoich problemach oraz współdecydowania o swojej przyszłości. Rok później obrady rozpoczęły **I. Lubuski Sejmik Seniorów**.

Od 2018 roku Samorząd Województwa Lubuskiego wspiera działania na rzecz seniorów z województwa lubuskiego wynikające z *Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych* w ramach *Lubuskich Inicjatyw Senioralnych*. Zadania wspierające działania na rzecz seniorów z województwa lubuskiego zostały wpisane również do uchwalanego rokrocznie *Programu współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi*. Celem ich jest zapewnienie usług wsparcia na rzecz seniorów powyżej 60 roku życia. Obejmują one realizację projektów w zakresie zwiększania poziomu aktywności osób starszych, działalności kulturalnej i sportowej, przeciwdziałania e - wykluczeniu np. kursy, szkolenia, warsztaty itp., zwiększania świadomości osób starszych na temat przemocy, ale również podejmowania działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa seniorów oraz wspierania działalności uniwersytetów trzeciego wieku, a także podmiotów działających na rzecz edukacji osób starszych, wzmacniania i promowania integracji międzypokoleniowej. Aktywizacja seniorów jest istotnym elementem umożliwiającym prowadzenie twórczego i harmonijnego życia, sprzyjającym realizowaniu własnych celów i zaspokajaniu potrzeb, a także opóźnia procesy starzenia się. Na realizację zadań na rzecz seniorów z województwa lubuskiego w latach 2018-2022 zrealizowano projekty na łączną kwotę ok. 2,3 mln zł, dofinansowano łącznie 285 organizacji pozarządowych.

Samorząd wojewódzki zainicjował również kilka innych ciekawych inicjatyw, które stały się nieodzownym elementem wsparcia i współpracy z lubuskimi seniorami, a mianowicie:

- Lubuski Tydzień Seniora (LTS) – cykliczna, coroczna inicjatywa mająca na celu aktywizację seniorów, partycypację środowiska senioralnego i przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na wiek - poprzez organizację szeregu przedsięwzięć na terenie całego województwa, które realizowane są przez jednostki i organizacje działające na rzecz seniorów. Obchody LTS rozpoczynane są uroczystą inauguracją objętą honorowym patronatem Pani Marszałek Elżbiety Anny Polak. Za organizację wydarzeń inauguracyjnych, w których uczestniczą nie tylko przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych, ale przede wszystkim seniorzy – odpowiedzialny jest Wydział Polityki Społecznej ROPS. W 2022 roku odbył się XXIII LTS, w roku bieżącym planowany jest kolejny, XXIV Tydzień Seniora.

- Lubuska Społeczna Rada Seniorów (LSRS) - od 2016 roku funkcjonuje Lubuska Społeczna Rada Seniorów składająca się z przedstawicieli organizacji pozarządowych i samorządu terytorialnego. W 2021 roku powołano 10 członków II Kadencji LSRS. Rada jest organem konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym, działającym przy Marszałku Województwa Lubuskiego na rzecz wzmocnienia i rozwoju regionalnej polityki senioralnej. Powołanie Rady przyczynia się do zwiększenia zaangażowania starszych mieszkańców województwa w życie społeczne regionu, zapewnia seniorom wpływ na sprawy dotyczące jakości ich życia, wzmacnia więzi międzypokoleniowe, a w szerszym zakresie – podejmując różne inicjatywy, przeciwdziała wykluczeniu społecznemu osób starszych. Członkowie Rady służą wiedzą i doświadczeniem przy tworzeniu przez samorząd województwa rozwiązań na rzecz osób starszych. Obsługą Rady zajmuje się ROPS w Zielonej Górze.

- Lubuska Karta Seniora - Zarząd Województwa Lubuskiego, uchwałą nr 33/471/19 z dnia 6 maja 2019 roku uchwalił zasady przyznawania i użytkowania Lubuskiej Karty Seniora. W związku z tym, ROPS w Zielonej Górze od lipca 2019 roku uruchomił wydawanie Lubuskiej Karty Seniora. Inicjatywa jest jednym z postulatów wynikających z „Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych” - w ramach celu głównego – „Rozwój aktywności kulturalnej i edukacyjnej osób starszych oraz przeciwdziałanie izolacji społecznej”. Celem realizacji zadania jest poprawa jakości życia poprzez stwarzanie seniorom dostępu do aktywności w wielu dziedzinach życia społecznego. Do udziału w tym przedsięwzięciu zaproszone są jednostki organizacyjne samorządu województwa lubuskiego, które składają propozycje uprawnień i ulg, które są udzielane seniorom. Ponadto ulgi proponowane są również przez zewnętrzne podmioty, przedsiębiorców, którzy zgłaszają chęć udziału w tym projekcie. Od 2019 r. do końca 2022 wydano łącznie 2 960 kart.

Srebrna gospodarka (ang. *silver economy*), zwana gospodarką senioralną, była tematem realizacji przez Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze projektu „Silver SMEs” z programu Interreg Europe. Celem projektu było wsparcie polityki regionalnej na obszarach wiejskich, wzmocnienie potencjału małych i średnich przedsiębiorstw do opracowywania nowych, innowacyjnych produktów i usług zapewniających korzyści i radość starszym osobom oraz rozwój i wzrost konkurencyjności regionów. Rezultatem projektu było rozwijanie inicjatyw i proaktywnych polityk publicznych wspierających MŚP, które oferują produkty i usługi wspierające aktywne starzenie się, dobry stan zdrowia, integrację społeczną i niezależność osób starszych. Opracowano Action Plan (Plan Działania), który określał działania mające na celu wzmocnienie regionu pod kątem rozwoju i możliwości w sektorze srebrnej gospodarki.

Samorządy lubuskie dążąc do zwiększenia aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz

zwiększenia liczby miejsc w placówkach korzystały również z programu Senior+, pozyskując w latach 2015-2021 na ten cel 12,2 mln zł. W regionie działało 18 dziennych domów seniora+, w którym było 460 miejsc oraz 31 klubów seniora+ posiadających 680 miejsc⁴.

Ważnym rozwiązaniem w zakresie rozwijania usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia (w tym osób z niepełnosprawnością oraz seniorów) są zielone gospodarstwa opiekuńcze. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze w partnerstwie z Lubuskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Kalsku (ODR) zakończył realizację projektu obejmującego wdrażanie *Lubuskiego modelu usług społecznych na terenach wiejskich*, który zakładał współpracę międzyinstytucjonalną w dostarczaniu usług społecznych (pomiędzy JOPS, gospodarstwami opiekuńczymi a mieszkańcami wsi). Efektem projektu pn. *Zielone gospodarstwa opiekuńcze* są powstałe 3 gospodarstwa opiekuńcze obejmujące swoim wsparciem 24 seniorów. Pobyt w gospodarstwach opiekuńczych (GO) opiera się na wykorzystaniu potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym. Tym co wyróżnia GO to fakt, że działają one na bazie wiejskiego gospodarstwa domowego i wykorzystują w swojej działalności zasoby związane z rolnictwem oraz rytmem zmieniających się pór roku. Uczestnicy GO dużo czasu spędzają na świeżym powietrzu włączając się w rozmaite prace w gospodarstwie. Ten projekt pokazuje pozytywny wizerunek obszarów wiejskich, jako miejsca, w którym można żyć szczęśliwie i zdrowo w każdym wieku.

Dane wskazują, że zwiększać się będzie popyt na usługi społeczne związane z potrzebami osób w podeszłym wieku. Prawie połowa z 23 funkcjonujących domów pomocy społecznej (DPS)⁵ oferuje usługi skierowane do seniorów. Ponadto rozwija się też sieć placówek Senior+, w regionie działa ich 45⁶.

Dostępność działań w zakresie aktywizacji i integracji seniorów ze społecznością lokalną jest oceniana wysoko. Jednakże należy rozwijać usługi wsparcia osób starszych świadczone w miejscu ich zamieszkania. W tym kontekście ważnym zadaniem jest także rozwój usług transportu indywidualnego typu *door-to-door* dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności. Z myślą o osobach potrzebujących wsparcia w codziennych czynnościach, ale nie mogących liczyć na pomoc bliskich, należy rozwijać usługi z zakresu mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego. Szczególnie trudne jest zapewnienie usług osobom mieszkającym na obszarach wiejskich z dala od dużych ośrodków miejskich oraz w gminach, które są rozległe terytorialnie, ale mają stosunkowo niedużą liczbę mieszkańców. Wsparcia wymagają także rodziny osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu⁷.

⁴ Opracowano na podstawie *Realizacja wybranych zadań w obszarze polityki społecznej w województwie lubuskim – wnioski z nadzoru, problemy, wyzwania*, Lubuski Urząd Wojewódzki, Gorzów Wielkopolski, 30 września 2022 r., https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/polityka_spoeczna/analizy_i_dane_statystyczne, (19.01.2023).

⁵ *Wykaz domów pomocy społecznej - woj. lubuskie - stan na 17 października 2022 r.*, <https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/download/Wykaz-domow-pomocy-spoecznej-woj.-lubuskie-stand-na-17-pazdziernika-2022-r,22105.docx>, (14.03.2023).

⁶ *Wykaz placówek Senior+ w województwie lubuskim - stan na 31 marca 2022 r.*, <https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/download/Wykaz-placowek-Senior-stand-na-31.03.2022-r,20868.xlsx>, (14.03.2023).

⁷ *Diagnoza stanu i kierunków rozwoju usług społecznych w województwie Lubuskim. Raport końcowy z badania*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, listopad 2022 r.

Polityka młodzieżowa

Samorząd Wojewódzki diagnozując problemy, ale przede wszystkim potrzeby współczesnej młodzieży, opracował politykę młodzieżową województwa lubuskiego opartą na trzech głównych kierunkach tj.: edukacja i rynek pracy, zdrowie i włączenie społeczne oraz atrakcyjność spędzania wolnego czasu. **Założenia polityki młodzieżowej województwa lubuskiego** to dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Lubuskiego 1 sierpnia 2016 r., który ma funkcję koordynującą cele i kierunki działań wskazanych w innych dokumentach strategicznych. W ślad za tym dokumentem realizowany jest **Program dla Młodzieży Młodzi On-Life**, w ramach którego koordynowane są działania dla młodych w zakresie rynku pracy, przedsiębiorczości, wolontariatu, edukacji. Jego ważnym elementem jest Budżet Inicjatyw Obywatelskich, gdzie 1 mln zł z budżetu województwa w 2017 r. przeznaczano na udzielanie mikrodotacji (max. 5 tys. zł) organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym na realizację pomysłów ludzi młodych. Od 2018 r. przyznawane są mikrodotacje (max. 10 tys. zł) dla organizacji pozarządowych, które podejmują inicjatywy na rzecz młodych ludzi. Z roku na rok zainteresowanie udziałem w konkursie zwiększa się, co daje świadectwo rosnącego zaangażowania organizacji pozarządowych, młodzieży i osób do 35 r. życia w rozwój regionu. Projekty realizowane w ramach konkursu to inicjatywy w zakresie edukacji obywatelskiej, budowania świadomości obywatelskiej, zadania ukazujące czym jest samorząd i wspólnota, czym są małe ojczyzny. Młodzi ludzie, dzięki programowi mogą mieć wpływ na to, jak będzie się rozwijało Lubuskie poprzez rozwój naszych małych ojczyzn.

W ramach kształcenia postaw obywatelskich wśród dzieci i młodzieży od 2013 r. zwoływany jest **Lubuski Sejmik Dziecięcy**. Celem inicjatywy było przekazanie uczniom praktycznej wiedzy o funkcjonowaniu samorządu. W 2014 r. po raz pierwszy obradował **Lubuski Sejmik Młodzieżowy**, którego ideą jest przybliżenie uczniom szkół ponadpodstawowych istoty samorządności i postaw obywatelskich.

Działania na rzecz równości

Samorząd województwa lubuskiego od wielu lat prowadzi działania na rzecz równości i przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie, orientację seksualną, religię, itd.

Corocznie, od roku 2009 odbywają się wojewódzkie Kongresy Kobiet, w ramach których podejmowana jest debata publiczna dotycząca sytuacji równościowej, działań i wyzwania. W roku 2022 odbyła się XIII. edycja kongresu pod hasłem „Stop Wojnie!”. W strukturze organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze działa pełnomocnik ds. równości. Powołany on został jako postulat pierwszego Kongresu Kobiet.

Lubuska Wojewódzka Rada Kobiet powstała w 2019 r., jako organ doradczy, działający przy Marszałku Województwa Lubuskiego. W jej skład powołanych zostało 15 kobiet. Do zadań rady należy monitoring i analiza potrzeb kobiet w obszarach takich jak: edukacja, zdrowie, rynek pracy, polityka społeczna oraz podnoszenie świadomości dotyczącej równego traktowania. Rada Kobiet wyraża swoje zdanie m.in. na temat rządowych inicjatyw poprzez listy otwarte, formułuje postulaty i apele skierowane do władz rządowych i samorządowych. Promowanie roli kobiet w życiu publicznym odbywa się m.in. poprzez takie inicjatywy jak Lubuskie Liderki Samorządu czy Kobieta Roku Województwa Lubuskiego.

Na skwerze przed Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze w 2021 r. powstała tęczowa instalacja, pierwsza tego typu w Polsce. Inicjatywę zgłosił Instytut Równości, w ramach promocji europejskiej dyrektywy równego traktowania. Instalacja została sfinansowana ze środków samorządu województwa lubuskiego. Uroczyste odsłonięcie tęczy miało miejsce podczas V Marszu Równości w Zielonej Górze 4 czerwca 2022 roku, który objęła honorowym patronatem marszałek Elżbieta Anna Polak. Wzięło w nim udział kilkaset osób na czele z komisarz Unii Europejskiej ds. równości Heleną Dalli.

Wśród 16 województw w Polsce, gdzie władze wykonawczą pełnią Zarządy Województwa z Marszałkami na czele, tylko w regionie lubuskim funkcję taką pełni kobieta: Marszałkini Elżbieta Anna Polak. Pań radnych w sejmiku województwa w 2021 r. było 11 (na 30 radnych ogółem), a dekadę wcześniej było ich tylko 7.

Funkcję wójta lub burmistrza pełniło w województwie lubuskim w 2021 r. 16 kobiet, co stanowiło 19,5%. Był to znaczny postęp w stosunku do 2011 r., kiedy było ich 9 (10,8%). Średnia dla Polski, jeśli chodzi o pełnienie przez kobiety funkcji wójta, prezydenta, lub burmistrza wynosiła 12,3% w 2021 r. i 9,4% w 2011 r. W radach gmin odsetek kobiet wynosił w 2021 r. 34,1%, a w 2011 r. 29,2%. W Polsce odpowiednio 31,2% i 25,6%. Również odsetek kobiet pełniących funkcje sołtyszek był w 2021 r. w województwie lubuskim wyższy niż ogółem w kraju i wynosił 47,9%, a w Polsce średnio 44,1%. Natomiast dekadę wcześniej w województwie lubuskim sołtyszek było 41,4%, a w Polsce 34,7%. Średnio mniej pań radnych w regionie lubuskim niż ogółem w Polsce (24,6%) zasiadało w radach powiatów, 21% w 2021 r. Na szczeblu krajowym w 2021 r. reprezentuje województwo lubuskie 12 posłów, w tym 4 panie.

Ochrona zdrowia

Wśród placówek opieki zdrowotnej podległych samorządowi województwa lubuskiego należy wymienić: Szpital Uniwersytecki im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze sp. z o.o. i Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim sp. z o.o. oraz jednostki specjalistyczne w Torzymiu - pulmonologiczno-kardiologiczna i w Świebodzinie - ortopedyczno-rehabilitacyjna, a także szpitale psychiatryczne w Ciborzu i Międzyrzeczu – Obrzycach oraz w Zaborze – psychiatria dziecięca. W Nowym Dworku natomiast funkcjonuje ośrodek dla osób uzależnionych. Ofertę uzupełniają szpitale powiatowe, w szczególności wielospecjalistyczny szpital w Nowej Soli i inne placówki niepubliczne. Dla utrzymania efektywnego systemu opieki zdrowotnej na obszarze województwa niezbędne jest stałe doposażanie jednostek ochrony zdrowia w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną nowej generacji oraz utrzymanie i rozwój kadry medycznej. W 2018 r. rozpoczęto budowę Centrum Zdrowia Matki i Dziecka w Zielonej Górze, która zakończyła się w 2020 r. (w obiekcie przez 16 miesięcy funkcjonował Szpital Tymczasowy, który służył pacjentom chorym na COVID-19, otwarcie Centrum zgodnie z jego pierwotnym przeznaczeniem nastąpiło w IV kwartale 2022 r.). W Szpitalu w Gorzowie Wielkopolskim zainwestowano w Ośrodek Radioterapii, który skupia w jednym miejscu wszystkie poradnie związane z leczeniem onkologicznym oraz w rozbudowę pawilonu medycznego dla Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii i Oddziału Hematologii oraz Kardiochirurgii. Samorząd Wojewódzki sfinansował w połowie budowę Bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego HEMS w Gorzowie Wielkopolskim. Przy gorzowskim szpitalu od 2016 r. funkcjonowała tymczasowa baza kontenerowa Lotniczego Pogotowia Ratunkowego. Nowy, kompleksowy zakres świadczeń w regionie wykonuje także Ośrodek Geriatrii, który powstał w 2023 r. przy Lubuskim Specjalistycznym Szpitalu

Pulmonologiczno-Kardiologicznym w Torzymiu (modernizacja została sfinansowana ze środków Samorządu Województwa i stanowić ma dodatkowe zabezpieczenie medyczne na wypadek ponownego zagrożenia epidemicznego). Natomiast Lubuskie Centrum Ortopedii w Świebodzinie rozbudowane zostanie o nowoczesny Pawilon Rehabilitacji.

Inwestycje w ochronie zdrowia w ostatnich latach obejmowały także infrastrukturę szpitalnictwa psychiatrycznego (modernizacje oddziałów, modernizacje bloków operacyjnych, termomodernizacje budynków, utworzenie Centrów Zdrowia Psychicznego), zakup wysoko specjalistycznego sprzętu (PET, robot DaVinci, akceleratory, tomografy komputerowe), wsparcie jednostek w zakresie walki z pandemią COVID-19 (zakup środków ochrony osobistej, zakup sprzętu: ECMO, tomografów, respiratorów, pomp infuzyjnych, ambulansów, elektrokardiografów, aparatów do terapii nerkozastępczej, bronchofiberoskopów, kardiomonitorów i wielu innych).

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze przy współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim i Szpitalem Uniwersyteckim im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze sp. z o.o. zainicjował powstanie kierunku lekarskiego na Wydziale Lekarskim i Nauk o Zdrowiu w roku akademickim 2015/2016. Współpraca szpitala i UZ związana jest z kształceniem w zawodach medycznych oraz potrzebami w zakresie działalności badawczej w powiązaniu z udzielaniem świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia, jak również zadań badawczych. Wśród działań mających wpływ na zwiększenie zasobów kadry medycznej są ufundowane przez samorząd województwa lubuskiego stypendia dla studentów kierunków lekarskich. Warunkiem otrzymania wsparcia jest deklaracja związania swojej zawodowej przyszłości z regionem lubuskim. Od 2019 r. przyznawane są również stypendia dla studentów kształcących się na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo, a od 2022 r. – dla przyszłych psychologów klinicznych i psychoterapeutów.

Według „Mapy potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r.” w 2019 r. liczba kobiet przebadanych w kierunku raka szyjki macicy wyniosła w województwie lubuskim 14 tys. na 100 tys. rocznej populacji do przebadania (14. miejsce w Polsce). Jednocześnie analiza danych epidemiologicznych ukazuje, że w Lubuskim zaobserwowano najwyższą zapadalność i śmiertelność na raka szyjki macicy w 2019 r. (odpowiednio ok. 19,9 i 12,8 przypadków na 100 tys.). W tym samym roku w Lubuskim zgłosiło się do badań w kierunku nowotworów piersi 90,2 tys. kobiet na 100 tys. rocznej populacji do przebadania - jest to wartość najwyższa w Polsce i o ok. 42% wyższa od średniej dla kraju. 1.665 mieszkańców województwa objętych zostało programem z zakresu profilaktyki palenia tytoniu, 468 osób programem z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, 373 osoby programem z zakresu profilaktyki nadwagi i otyłości.

Samorząd Województwa Lubuskiego realizuje działania z zakresu promocji zdrowia i kształtowania prozdrowotnych postaw mieszkańców województwa lubuskiego (kampanie informacyjne, badania profilaktyczne, akcje promujące zdrowy styl życia) oraz poprawy organizacji świadczeń usług zdrowotnych podmiotów leczniczych podległych Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Wśród stałych i rozpoznawalnych inicjatyw można wymienić np. organizowany od wielu lat Lubuski Piknik Zdrowia, wspieranie akcji krwiodawstwa, cykliczne organizowanie zbiórek krwi oraz wspieranie idei transplantacji (m.in. poprzez promowanie oświadczeń woli, konferencje dla młodzieży, zainicjowanie i podpisanie wielostronnego Listu Intencyjnego „Partnerstwo dla

Transplantacji”). Ponadto realizowane są regionalne programy zdrowotne takie jak: Program polityki zdrowotnej wczesnej diagnostyki chorób nowotworowych płuc dla mieszkańców województwa lubuskiego – Zdrowe Płuca Lubuszan, czy Program polityki zdrowotnej – Leczenie niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego in vitro dla mieszkańców województwa lubuskiego. W ciągu 5 pierwszych lat funkcjonowania Programu in vitro (od 2018 r.) urodziło się 95 dzieci, a kolejne 41 ciąż czeka na rozwiązanie (stan na dzień 28.03.2023 r.). Wojewódzki program in vitro kontynuowany jest również w 2023 roku. W latach 2017-2020 realizowany był projekt pn. Lubuszanie skutecznie przeciw nowotworom – wsparcie realizacji programów zdrowotnych ukierunkowanych na wykrywanie i zapobieganie nowotworom złośliwym jelita grubego, szyjki macicy, piersi wśród mieszkańców województwa lubuskiego. Natomiast od 2020 r. mieszkańcy regionu mogą skorzystać z darmowych badań w ramach projektów Kolonoskopia dla osób pracujących, uczących się lub mieszkających w powiatach województwa lubuskiego: krośnieńskim, nowosolskim, zielonogórskim, żagańskim, żarskim oraz Cytologia, mammografia do lubuskich kobiet trafia – wsparcie profilaktyki nowotworów złośliwych szyjki macicy i piersi. Wszystkie projekty dofinansowane są ze środków UE w ramach RPO-Lubuskie 2020.

Jednostki samorządu terytorialnego otrzymują wsparcie w formie dotacji celowej w zakresie realizacji programów polityki zdrowotnej w kierunku szczepień przeciwko grypie dla osób w wieku 65 lat i więcej. Natomiast organizacje pozarządowe otrzymują dotacje na realizację zadań w obszarze promocji i ochrony zdrowia (m.in. na rzecz edukacji zdrowotnej osób starszych, dzieci i młodzieży).

Pandemia COVID-19

Pandemia COVID-19 wywołała szereg skutków krótko- i długoterminowych nie tylko w obszarze gospodarczym, ale także społecznym. Wprowadzenie w 2020 r. zasad całkowitej izolacji (tzw. *lockdown*) zmusiło ludzi i podmioty gospodarcze do zmian zasad funkcjonowania.

Pierwszy pacjent chory na COVID-19 pojawił się w marcu 2020 r. w województwie lubuskim, to przez kolejne miesiące liczba zarażonych należała do najmniejszych wśród województw. Jednocześnie z wybuchem epidemii Samorząd Wojewódzki uruchomił wielokierunkowe wsparcie dla mieszkańców województwa w walce z koronawirusem. Zarząd Województwa Lubuskiego podjął decyzję o realokacji środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 na działania, w których można sfinansować zakup sprzętu ochrony osobistej, adaptację pomieszczeń i zakupy sprzętu do intensywnej terapii w związku z walką z koronawirusem. Lubuski Samorząd Wojewódzki zabezpieczył wszystkie szpitale w stan gotowości (także mniejsze szpitale) oraz doposażył laboratoria w niezbędny sprzęt ochrony osobistej, zakupił testy, sprzęt i niezbędne urządzenia intensywnej opieki medycznej. Na walkę z pandemią przeznaczono łącznie ponad 274,7 mln zł, w tym w ramach RPOL-2020 162,2 mln zł. Utworzono Lubuski Bank Informacji Pomocowej, którego rolą było przyjmowanie oferty bezpłatnej pomocy i znalezienie „odbiorcy” danej usługi, działania czy rzeczy.

Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął w październiku 2020 r. stanowisko w sprawie podjęcia działań zwiększających bezpieczeństwo zdrowotne w województwie lubuskim w związku z pandemią COVID-19, przygotowane przez Komisję Zdrowia, Rodziny i Polityki Społecznej. Ze względu na dynamiczny rozwój pandemii postulowano o zwiększenie liczby

testów, wskazano na braki kadry medycznej – głównie anestezjologów, konieczność zakupu sprzętu wysokospecjalistycznego. Zwrócono uwagę na potrzebę zmiany finansowania szpitali w okresie pandemii COVID-19 oraz zaapelowano o zwiększenie dostępu do szczepień na grypę, szczególnie seniorom i zwiększenie zapasów środków ochrony indywidualnej.

W szczególnej sytuacji znalazły się osoby starsze, wymagające wsparcia i opieki, jak również osoby zagrożone wykluczeniem społecznym - w tym dzieci.

7 grudnia 2020 r. działalność rozpoczął szpital tymczasowy w powstającym Centrum Zdrowia Matki i Dziecka, przy Szpitalu Uniwersyteckim w Zielonej Górze. W okresie pandemii hospitalizowano w nim 3.136 pacjentów⁸, z których do zdrowia powróciło 80%, co jest jednym z najlepszych wyników w Polsce.

Długofalowe skutki zdrowotne po przejściu zakażenia koronawirusem mogą spowodować wzrost liczby osób borykających się z problemami sercowo-naczyniowymi, czy neurologicznymi – problematyka ta jest wciąż przedmiotem badań naukowych. Dla Lubuszan borykających się z problemami zdrowotnymi po przejściu zachorowania uruchomiono usługi rehabilitacji pocovidowej, świadczone przez Szpital Specjalistyczny Pulmonologiczno-Kardiologiczny w Torzymiu (stacjonarnie) oraz Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. (ambulatoryjnie).

Włączenie społeczne w obszarze rodziny

Usługi prorodzinne, włączenie społeczne w obszarze rodziny i pieczy zastępczej samorząd wojewódzki koordynuje poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, który opracował Program działań na rzecz rodzin wielodzietnych „Lubuska Karta Dużej Rodziny”, uchwalony w dniu 30 kwietnia 2014 roku przez Zarząd Województwa Lubuskiego. W ramach realizacji jego założeń, od 2014 roku przyznawane są Lubuskie Karty Dużej Rodziny. Karta służy promocji modelu rodziny wielodzietnej i jej pozytywnego wizerunku. Wprowadza ona system zniżek, a jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, oświatowej i rekreacyjnej.

W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze funkcjonują Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze oraz Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp., natomiast trzeci niepubliczny ośrodek adopcyjny prowadzony jest przez Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny „Żar” w Żarach.

Współpraca z NGO odbywa się w ramach organizacji konkursów ofert - zadania związane z realizacją działań na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz systemu pieczy zastępczej realizowane są w oparciu o priorytety określone w Wojewódzkim Programie Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej oraz Wojewódzkim Programie Pomocy Społecznej. Samorząd Województwa w roku 2023 przeznaczył środki w kwocie 25 000 zł na wsparcie finansowe działań na rzecz rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej.

⁸ Portal Centrum Zdrowia Matki i Dziecka, www.czmid.szpital.zgora.pl/34-szpital-tymczasowy-konczy-dzialalnosc-czas-na-leczenie-dzieci, (02.03.2023).

Z funduszy europejskich zrealizowano lub są w trakcie realizacji projekty z zakresu wsparcia rodzin, na uwagę zasługują m.in.

- Projekt pn. „Otwórz się na (po)moc. Punkty interdyscyplinarnego wsparcia rodziny”. Okres realizacji: 01.07.2020 r.- 31.07.2023 r. Projekt współfinansowany z EFS w ramach RPO Lubuskie 2020, Oś priorytetowa 7 – Równowaga społeczna, Działanie 7.5 – Usługi społeczne. Zakłada zagwarantowanie specjalistycznego wsparcia terapeutycznego dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie trzech poradni wsparcia (Świebodzin, Słubice, Strzelce Krajeńskie), świadczących usługi psychoterapii rodzinnej i indywidualnej, terapii uzależnień, poradnictwa prawnego, zajęć w ramach szkoły dla rodziców i wychowawców oraz wsparcia psychologicznego w zakresie seksuologii. Dodatkowo wdrożone zostały działania oparte na arteterapii. Ponadto, w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim zostały otwarte dodatkowe punkty wsparcia. Od czerwca 2022 r. realizowane jest wsparcie typu socjoterapeutycznego dla dzieci, które po 24.02.2022 r. opuściły Ukrainę na skutek inwazji zbrojnej Federacji Rosyjskiej.

- Projekt pn. „Kooperacja - efektywna i skuteczna”. Okres realizacji: 01.04.2018 r.- 30.11.2023 r. Projekt finansowany jest ze środków programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach II Osi priorytetowej: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji POWR, Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna. Zakłada wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej, a podmiotami innych polityk sektorowych dla gmin miejsko-wiejskich popularyzacja deinstytucjonalizacji (DI) oraz centrów usług społecznych (CUS) w ramach Makroregionu II obejmującego województwa zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie i lubuskie. Grupą docelową/ostatecznymi odbiorcami wsparcia, zgodnie z zapisami SZOOP PO WER 2014-2020, będą podmioty polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, zwłaszcza instytucje rynku pracy, instytucje systemu oświaty, jednostki systemu ochrony zdrowia, sądownictwo, policja. Będą to podmioty istotne z punktu widzenia strategicznego podejścia do przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu z terenu 20 powiatów i 30 gmin miejsko-wiejskich o zróżnicowanej wielkości działających na obszarze Makro-regionu II. Realizacja projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna” przyczyni się do wzmocnienia potencjału instytucji działających na rzecz włączenia społecznego poprzez utworzenie modelu kooperacji/sieci współpracy podmiotów instytucji pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych jak: edukacja, zdrowie, kultura, sport, sądownictwo, policja i wprowadzenie nowego profilu usług opartego o wzajemną współpracę i wykorzystanie potencjału tych instytucji w działaniach na rzecz włączenia społecznego osób/rodzin.

- Projekt pn. „Efekt synergii - koordynacja lubuskiego włączenia społecznego”. Okres realizacji: od 01 lipca 2023 r. Projekt finansowany jest z Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego. W ramach ww. projektu zaplanowano cykl działań na rzecz rodziny. Celem podejmowanych działań będzie koordynowanie regionalnej polityki społecznej i wspieranie instytucji pomocy społecznej zajmujących się pomocą i integracją społeczną oraz instytucji i podmiotów działających w obszarze wspierania rodziny.

- Projekt pn. „Lubuskie na rzecz rodzin”. Okres realizacji: 1.08.2023 r. – 30.10.2027 r. Projekt wpisuje się w główne obszary wsparcia, wskazane w programie Fundusze Europejskie dla

Lubuskiego 2021-2027, cel szczegółowy (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Wsparciem w ramach projektu objęte zostaną zarówno rodziny polskie, jak i ukraińskie:

- Wsparcie dla rodzin, w szczególności tych wychowujących dzieci i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym m.in. asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne, terapia, mediacja, zwiększenie partycypacji dzieci w procesie ich wspierania, treningi/turnusy opiekuńczo-wychowawcze oraz działania antydyskryminacyjne wspierające rodziny i ich członków doświadczających różnych form dyskryminacji np.: mowy nienawiści lub przemocy ze względu na orientację seksualną, pochodzenie etniczne, niepełnosprawność;
- Wsparcie dla rodzin adopcyjnych w regionie, poprzez podniesienie kwalifikacji opiekuńczo-wychowawczych oraz poprawę jakości funkcjonowania rodzin adopcyjnych, w tym: wsparcie przedadopcyjne/preadopcyjne (np. diagnostyczne, szkoleniowe, doradcze) i poadopcyjne;
- Usługi wsparcia dla dzieci i młodzieży przebywających w rodzinach i różnego rodzaju instytucjach całodobowych.

Osoby z niepełnosprawnością

Jednym z zadań samorządu województwa, realizowanych w ramach ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 100 z późn. zm.) jest dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej. Realizując to zadanie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze zawarł łącznie trzy umowy:

- 1) umowę z Gminą Szprotawa, na utworzenie Szprotawskiego Zakładu Aktywności Zawodowej, który rozpoczął swoją działalność 1 grudnia 2016 roku;
- 2) umowę z Fundacją Stephanus z siedzibą w Szczecinie, na utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim, który rozpoczął swoją działalność 27 grudnia 2017 roku;
- 3) umowę z Fundacją Na Rzecz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych „Apollo” z siedzibą w Gorzowie Wlkp., na utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej w Gorzowie Wlkp. Proces tworzenia Zakładu rozpoczął się w 2022 roku i został podzielony na etapy, a planowany termin rozpoczęcia jego działalności to rok 2025.

Działające już zakłady – w Szprotawie i w Kamieniu Wielkim, świadczą usługi pralnicze, cateringowe, drobne prace zlecone, a w ramach ww. działalności zatrudnienie znalazło łącznie 42 osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 15 osób, które stanowią personel tych zakładów. Ze środków PFRON na działanie i tworzenie zakładów przeznaczono w 2023 r. 2.102.000,00 zł, natomiast ze środków budżetu Województwa Lubuskiego na działanie dwóch zakładów przeznaczono 130.200,00 zł.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze realizuje zadania związane z dofinansowaniem robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami

osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów. Roboty budowlane dofinansowane ze środków PFRON mają na celu likwidację barier architektonicznych poprzez poprawę dostępności do infrastruktury medycznej, sportowo-rekreacyjnej i edukacyjno-terapeutycznej, ze szczególnym uwzględnieniem terenów, na których infrastruktura rehabilitacyjna była dla osób niepełnosprawnych mniej dostępna. Ze środków PFRON na realizację inwestycji przekazano 2.700.000,00 zł

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (m.in. organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób niepełnosprawnych – aktywizujących zawodowo i społecznie te osoby, prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielanie informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej dla osób niepełnosprawnych, doradztwo zawodowe, przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi życiowej i zawodowej). W 2023 r. ze środków PFRON przeznaczono na realizację zadań w ramach otwartego konkursu ofert – 550.000,00 zł a w ramach tzw. „małych grantów” kwotę 71.858,00 zł. Natomiast ze środków budżetu Województwa Lubuskiego na realizację działań realizowanych w oparciu o „Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2030”, przeznaczono 36.000,00 zł („mały grant”).

Edukacja

Zarząd Województwa Lubuskiego w lipcu 2018 r. przyjął dokument pn. „Kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim do roku 2030 wraz ze szczegółową diagnozą sytuacji szkolnictwa wyższego”. Dokument ma charakter koordynacyjny, jego celem jest zapewnienie efektywnej integracji i spójności działań na rzecz poprawy szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim w ramach działań różnych podmiotów, a przede wszystkim: uczelni wyższych, samorządu województwa i samorządu terytorialnego miast - ośrodków akademickich Zielonej Góry i Gorzowa Wielkopolskiego. Corocznie opracowywany i przyjmowany przez Zarząd Województwa Lubuskiego jest Plan działań na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim, który ma charakter informacyjno-koordynacyjny. Samorząd Województwa Lubuskiego wspiera corocznie finansowo lubuskie uczelnie, udzielając dotacji na prowadzenie nowych kierunków, wyposażenie pracowni, laboratoriów oraz podwyższanie kwalifikacji kadr uczelni. Samorząd Województwa Lubuskiego przyznaje także od roku akademickiego 2018/2019 stypendia motywujące dla lubuskich studentów. Celem pomocy jest wsparcie, wyrównywanie szans edukacyjnych oraz inspiracja do podjęcia studiów na lubuskich uczelniach. W latach 2018 – 2022 przeznaczono na ten cel ponad 720.000 zł.

W latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022 realizowano projekt "Lubuskie Talenty - Program Stypendialny", którego głównym celem było podwyższenie potencjału edukacyjnego 340 uczniów (K-140, M-120) lubuskich SP i LO szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów matematyczno - przyrodniczych, informatycznych lub języków obcych. Z programu skorzystało 680 uczniów (280 uczniów SP, klas VII- VIII i 400 LO, klas I-III). Od

wielu lat przyznawane są stypendia naukowe, twórcze i artystyczne Marszałka Województwa Lubuskiego, których celem jest stworzenie wybitnie uzdolnionym uczniom naszego województwa odpowiednich warunków do dalszego kształcenia się i rozwoju, a także inspirowanie młodzieży do podejmowania kolejnych zadań naukowych, twórczych i artystycznych. Stypendia są również formą promocji tych młodych ludzi, którzy realizując swoje pasje, zainteresowania i aspiracje przyczyniają się do pomnażania dorobku intelektualnego lubuskiego regionu.

Lubuscy Zawodowcy - Program Stypendialny - Pilotaż – ma za zadanie zwiększyć zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego poprzez przyznanie stypendiów. W roku szkolnym 2022/2023 przyznano je dla 180 szczególnie uzdolnionych uczniów lubuskich szkół o profilu zawodowym (140 stypendiów dla uczniów techników oraz 40 stypendiów dla uczniów szkół branżowych I stopnia), którzy mogli zrealizować Indywidualny Plan Rozwoju Edukacyjnego. Inwestycja w przyszłość młodych ludzi, pozwala mieć nadzieję, że przynajmniej część stypendystów pozostanie w województwie lubuskim i tu będzie realizować się zawodowo.

Rynek pracy

Przedsięwzięcia z zakresu aktywizacji zawodowej mieszkańców czy doskonalenia zawodowego realizowane są przez Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze i Powiatowe Urzędy Pracy.

Urzędy Pracy Województwa Lubuskiego realizują działania mogące przyczynić się do wzrostu aktywności zawodowej. Podejmowane są między innymi przedsięwzięcia na rzecz osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi poprzez organizowanie spotkań warsztatowych pn. „Mama wraca na rynek pracy”, których celem jest przygotowanie uczestniczek do powrotu na rynek pracy, rozpoznania swoich zasobów zawodowych, zbudowanie motywacji do poszukiwania pracy, nauki organizacji oraz godzenia roli mamy i pracownika.

W ramach ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej naboru na projekty pilotażowe „Stabilna praca – silna rodzina” realizowany jest projekt „AKCJA FIRMA”. Projekt dedykowany jest osobom bezrobotnym zarejestrowanym w Powiatowych Urzędach Pracy województwa lubuskiego, w tym głównie kobietom powracającym na rynek pracy po urodzeniu dziecka. W ramach projektu zapewniane jest m.in. wsparcie animatora w środowisku lokalnym (animator pomaga mamom zorganizować swoją przestrzeń prywatno-zawodową tak aby mogły rozpocząć funkcjonowanie na rynku pracy). Oferowane jest również wsparcie w postaci zwrotu kosztów opieki nad dzieckiem (np. na czas uczestnictwa w doradztwie przewidzianym w ramach projektu, czy w trakcie załatwiania wszelkich niezbędnych spraw związanych z uruchomieniem własnej działalności gospodarczej).

Od kilku lat, osoby niepełnosprawne, osoby powracające na rynek pracy po przerwie związanej ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem, osoby będące członkami rodzin wielodzietnych, osoby 50+, czy cudzoziemcy mogą korzystać ze wsparcia na podniesienie lub dostosowanie kwalifikacji do zmieniających się potrzeb rynku pracy. Osoby te są uwzględniane w priorytetach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (środki KFS przeznaczone są na wsparcie kształcenia ustawicznego pracodawców i pracowników).

Ponadto podejmowane są inicjatywy na rzecz osób zagrożonych opuszczeniem rynku pracy np. ze względu na wiek (osoby 50+). Aktywizacja ww. osób realizowana jest w oparciu o formy przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 roku, poz. 735 ze zm.), tj. szkolenia, staże, subsydiowane zatrudnienie, dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, refundację kosztów opieki, poradnictwo zawodowe.

Kultura i dziedzictwo regionalne

W latach 2018 - 2022 Samorząd Województwa Lubuskiego podjął ważne inwestycje w instytucjach kultury. Niektóre przedsięwzięcia są jeszcze w trakcie realizacji. W Filharmonii Zielonogórskiej im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze realizowany jest projekt *Rozbudowa i modernizacja budynku Filharmonii Zielonogórskiej – etap I* w ramach RPO-L2020. W budynku głównym wykonano roboty remontowo-adaptacyjne pomieszczeń pod potrzeby funkcjonalne. Natomiast w Teatrze Lubuskim w Zielonej Górze realizowany jest projekt *Modernizacja Lubuskiego Teatru w Zielonej Górze*, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, gdzie wzniesiono obiekt pod potrzeby nowej funkcji – sceny lalkowej i połączono go łącznikiem z siedzibą główną Teatru. Trwają prace związane z wyposażeniem i zagospodarowaniem wnętrza i otoczenia.

W Regionalnym Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze realizowano projekt *Rozbudowa i nadbudowa budynku Regionalnego Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze* wraz z restauracją zabytkowego parku. W ramach inwestycji rozbudowany został budynek RCAF, powstała nowa sala wielofunkcyjna z zapleczem, zrewitalizowano zabytkowy park. W Muzeum Lubuskim im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp., w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 w realizacji jest projekt pn.: *Kompleksowy remont, konserwacja i renowacja zabytków oraz modernizacja wystaw stałych w Zagrodzie Młyńskiej w Bogdańcu*. W ramach inwestycji wykonano roboty odwadniające, wzmacniające układ konstrukcyjny, wykonano prace renowacyjne drewnianej stolarki, wykonano nowe pokrycie dachowe.

Sport

Sport jest uznawany za ważny atrybut działań państwa. Odgrywa nieocenioną rolę w wychowaniu i rozwoju nie tylko młodego pokolenia, ale każdej grupy społecznej. Poprzez wysiłek fizyczny i rywalizację sportową, umożliwia on zachowanie zdrowia nie tylko fizycznego, ale przede wszystkim psychicznego. Województwo Lubuskie stale rozwijając się, od wielu lat wychodzi naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców regionu poprzez inicjowanie autorskich programów polegających na tworzeniu, rozbudowie i modernizacji obiektów sportowych, służących uatrakcyjnieniu oferty sportowej. Każdego roku, stopniowo, Województwo Lubuskie stara się wspierać zarówno sportowców i działania związane z działalnością sportową, modernizując infrastrukturę sportową w naszym regionie, jednocześnie wychodząc naprzeciw potrzebom regionalnej wspólnoty samorządowej.

Sportowcy z terenu województwa lubuskiego mogą poszczycić się wysokimi osiągnięciami, które co roku zdobywają na poziomie krajowym, ale również międzynarodowym, startując w różnego typu mistrzostwach. Ważnymi dyscyplinami, które mocno rozwijają się w lubuskim są przede wszystkim sporty wodne (kajakarstwo, wioślarstwo, pływanie), koszykówka, kolarstwo, czy strzelectwo sportowe, żużel. Nie można stwierdzić jednoznacznie, że ludzie

wolą rywalizować niż współpracować. Jednak w sporcie rywalizacja jest nieodłącznym elementem rozgrywki, budzi emocje, tworzy niepowtarzalny klimat dla zawodnika i widza sportowego spektaklu i to jest ważne dla mieszkańców województwa lubuskiego.

W latach 2012-2022 utrzymany został proporcjonalnie wysoki poziom uprawiania sportu przez dzieci i młodzież oraz osoby z niepełnosprawnością. Wzrosło zainteresowanie rekreacją, w szczególności uprawianiem sportu na wolnym powietrzu (wolnostojące siłownie czy skateparki), a także ścieżkami rowerowymi. Wszystkie te inwestycje w dalszym ciągu będą rozbudowywane. Największą popularnością wśród młodzieży cieszyły się gry zespołowe, akrobatyka, pływanie, ale także strzelectwo. Jednakże w dalszym ciągu zbyt mała populacja dzieci i młodzieży w sposób systematyczny uprawia sport w zorganizowanych formach i należy dążyć do zmiany tych proporcji. Mając to na uwadze ważne jest, aby krzewić wśród nich kulturę fizyczną, zabezpieczać dogodne warunki do uprawiania sportu i możliwości rozwoju także psychicznego, nie tylko społecznego.

Samorząd Województwa Lubuskiego planuje, względem lat ubiegłych, realizować kolejne autorskie programy sportowe, nakierowane na rozwój i rozbudowę infrastruktury sportowej. W ubiegłych latach realizowano m.in.: program *Boiska do Piłki Siatkowej – Lubusik – sportowe Lubuskie na lato*, *Lubuskie siłownie pod chmurką* czy *Program Pełnowymiarowych Boisk do Piłki Nożnej - Lubuskie gra w piłkę* (2013 r.); programy ministerialne *Umiem pływać*, *Mały Mistrz*, *Multisport*, czy *Moje Boisko – Orlik 2012* oraz *Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Lubuskiego* (do 2016 r.). Od 2018 r. realizowano program inwestycyjny pn. *Rekreacja nad lubuską wodą* skierowany do jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

Konkretnym przykładem dobrych rozwiązań na kolejne lata jest program inwestycyjny pn. *Lubuska Baza Sportowa*. To inicjatywa mająca na celu zarówno poprawę infrastruktury sportowej w województwie lubuskim, jak i stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi regionalnej infrastruktury sportowej poprzez wsparcie realizacji zadań inwestycyjnych, w ramach współdziałania jednostek samorządu terytorialnego oraz zlecenia realizacji zadań organizacjom pozarządowym. Program w latach 2021-2022 umożliwił modernizację i budowę niemal 70 różnorodnych inwestycji sportowych na terenie całego województwa. Były to m.in. inwestycje w infrastrukturę lekkoatletyczną czy skateparków i pumphucków, ale także modernizację i budowę boisk, hal czy sal sportowych i szatni. Kolejne lata przyczynią się do zwiększania ilości miejsc, w których zarówno społeczności lokalne, jak i różne grupy społeczne, będą miały możliwość krzewienia kultury fizycznej i rozwoju sportowego. W samym tylko 2023 roku, jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe realizują przeszło 40 zadań inwestycyjnych o charakterze sportowym.

Celem wspierania młodych sportowców i sportu na terenie województwa lubuskiego, Samorząd Województwa Lubuskiego od 2008 roku, w ramach gwarantowania stypendiów sportowych Marszałka, objął wsparciem przeszło 550 wybitnie uzdolnionych sportowców województwa (w tym również duży odsetek osób niepełnosprawnych). W roku 2023 stypendia zostały przyznane po raz szesnasty, a w kolejnych latach, planowane są następne edycje ww. pomocy uzdolnionym zawodnikom, którzy poświęcają swoje życie sportowi i promocji województwa lubuskiego na arenie krajowej, ale też międzynarodowej.

Działanie Samorządu polegające na realizacji zadań statutowych związanych z działalnością sportową, pozwoli na zwiększenie dostępu dla mieszkańców regionu do wysokiej jakości

obiektów sportowych. Rozwijanie infrastruktury sportowej przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców naszego województwa, co w konsekwencji doprowadzi do poprawy warunków treningowych sportowców, a także umożliwi masowe uprawianie sportu i jednocześnie służyć będzie lokalnym społecznościom do aktywnego spędzania czasu wolnego.

Infrastruktura teleinformatyczna

Epidemia koronawirusa SARS-CoV-2 potwierdziła zasadność rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej oraz wdrażania elektronicznych usług w administracji publicznej czy przedsiębiorstwach. Nastąpił wzrost wykorzystania narzędzi elektronicznych, jako podstawowej formy komunikacji społeczeństwa. Ze względu na czasowe zamknięcie firm i instytucji publicznych jedyną formą kontaktu z klientami była komunikacja telefoniczna i elektroniczna, dlatego wprowadzono elektroniczne biura obsługi klienta, pracę zdalną dla pracowników biurowych, transmisje on-line zebrań, posiedzeń, sesji, czy częściowo zajęcia edukacyjne.

Samorząd województwa realizował projekty z zakresu e-usług, a mianowicie Lubuski e-Urząd, Lubuskie e-Zdrowie, Lubuskie Centrum Kompetencji Cyfrowych i Usług Wspólnych - Data Center oraz Medbrain L – lubuski projekt wsparcia diagnostyki i medycyny systemami sztucznej inteligencji.

Celem projektu Lubuskie e-Zdrowie było **uruchomienie e-usług** oraz **rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej** na potrzeby świadczenia usług z zakresu ochrony zdrowia na rzecz pacjentów przez jednostki podległe Samorządowi Województwa Lubuskiego oraz efektywniejszego stosowania technik ICT w tych podmiotach. Planowano uruchomienie portalu informacyjnego dla pacjentów i lekarzy, na którym udostępniona zostanie Elektroniczna Dokumentacja Medyczna (EDM). Ponadto portal umożliwi pacjentom elektroniczną rejestrację na wizytę (e-rejestracja), odbiór wyników badań, płatności elektroniczne za świadczone usługi.

Realizacja projektu przyczyniła się do wzrostu konkurencyjności województwa lubuskiego poprzez rozwój społeczeństwa informacyjnego w obszarze ochrony zdrowia, zapewniając mieszkańcom regionu łatwiejszy dostęp do informacji i specjalistycznych usług medycznych.

Celem projektu Medbrain L – lubuski projekt wsparcia diagnostyki i medycyny systemami sztucznej inteligencji było zwiększone zastosowania systemów teleinformatycznych w administracji publicznej (uwzględniając jednostki ochrony zdrowia), poprzez wprowadzenie e-usług oraz innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie rozwiązań zawierających elementy sztucznej inteligencji w zakresie usług zdrowotnych, jako narzędzia wspomagającego - łączącego pracę lekarzy i sztucznej inteligencji (AI) przy diagnozowaniu i opisywaniu badań pacjentów. Ze względu na zakres projektu i obszar działania, odbiorcy (interesariuszami) projektu to osoby fizyczne (pacjenci oraz personel medyczny) i prawne (trzy Jednostki Ochrony Zdrowia, dla których organem założycielskim jest Zarząd Województwa Lubuskiego) z obszaru województwa lubuskiego.

Pomoc uchodźcom z Ukrainy

Wraz z rozpoczęciem działań wojennych 24 lutego 2022 r. prowadzonych przez Rosjan na terytorium Ukrainy, obywatele ukraińscy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów

i szukania pomocy i bezpieczeństwa w innych krajach europejskich, a w szczególności w Polsce. Gwałtowny napływ uchodźców spowodował pilną potrzebę podjęcia działań pomocowych, umożliwiających przetrwanie osobom, które przybyły do kraju bez środków do życia i schronienia.

27 lutego 2022 r., trzy dni po agresji Rosji na Ukrainę, w Sali Kolumnowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze ruszyło Samorządowe Centrum Pomocy Ukrainie. Zespół pracowników z urzędu marszałkowskiego, wolontariusze z inicjatywy Lubuskie dla Ukrainy, młodzież szkolna oraz sami Ukraińcy dyżurowali w sali, by codziennie udzielać pomocy. Pracowali nieprzerwanie przez trzy miesiące, siedem dni w tygodniu, pomagając codziennie nawet 300 uchodźcom. W urzędzie bezpłatne porady organizowali także adwokaci z Okręgowej Rady Adwokackiej w Zielonej Górze oraz specjaliści z Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Z darów ofiarowanych przez Lubuszan przygotowano i rozdano około 2,5 tys. paczek humanitarnych, natomiast z darów wsparcia rzeczowego z budżetu województwa pomoc otrzymało 7.655 osób (obywatele Ukrainy zgłaszali się po pomoc wielokrotnie - według swoich potrzeb). Samorząd województwa lubuskiego przekazał na pomoc uchodźcom oraz na wsparcie w samej Ukrainie ponad 7,3 mln zł. Dary z Sali Kolumnowej wysyłano także do Ukrainy. W sumie zorganizowano osiem transportów: do szpitala w Iwano-Frankowsku, do Lwowa oraz do samorządowych magazynów pomocowych w Rzeszowie i Tarnowie (razem ponad 110 palet sprzętu, m.in. specjalistycznych artykułów medycznych, śpiworów, karimat, materaców, artykułów higienicznych, apteczek pierwszej pomocy, leków, żywności). Bezpłatny transport zapewniali lubuscy przedsiębiorcy. Z kolei do Zielonej Góry dotarły artykuły pomocowe z Brandenburgii, Saksonii, Włoch, Niemiec, Luksemburga i Szkocji.

Zakupiono 600 wyprawek szkolnych dla dzieci z Ukrainy, które rozpoczęły rok szkolny 2022/2023 w lubuskich szkołach. Na wsparcie lubuskich firm zatrudniających obywateli Ukrainy oraz zakup pakietów szkolnych przeznaczono 1,2 mln zł. Ponadto Urząd Marszałkowski z Okręgową Izbą Lekarską przeprowadził kursy dla medyków, którzy zadeklarowali podjęcie pracy w lubuskich jednostkach zdrowia.

Według danych Straży Granicznej (stan na luty 2023 r.) od początku konfliktu granicę polsko-ukraińską przekroczyło 9,85 mln uchodźców z Ukrainy, głównie kobiet i dzieci. Do Ukrainy powróciło 7,98 mln osób. W województwie lubuskim do końca września 2022 r. wydano ponad 4,4 tys. zezwoleń na pracę dla obywateli Ukrainy. Ok. 36,5 tys. osób otrzymało jednorazowe świadczenia rodzinne w wysokości 300 zł. W 22 lubuskich gminach udzielono wsparcia psychologicznego dla tysiąca Ukraińców. W 78 gminach zorganizowano posiłek dla ok 5,6 tys. dzieci i młodzieży. Część dzieci przybyła na teren województwa bez swoich rodziców lub prawnych opiekunów, dlatego ustanowiono 658 opiekunów tymczasowych, którzy pod opieką mieli 781 dzieci.

W obliczu wojny na Ukrainie oraz zwiększonego napływu imigrantów bardzo istotną sprawą jest wsparcie cudzoziemców również w kwestii udzielenia im pomocy w znalezieniu pracy. Jednocześnie analizując dostępne dane (np. coroczne badanie „Barometr zawodów”) zauważyć możemy, iż w województwie lubuskim są branże, które od kilku już lat borykają się z deficytem pracowników. Ten niedostatek siły roboczej lubuscy przedsiębiorcy starają się uzupełniać właśnie pracownikami z zagranicy. W ramach swoich działań Powiatowe Urzędy Pracy województwa lubuskiego legalizują zatrudnienie cudzoziemców (poprzez rejestrację

oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, wydawanie zezwoleń na pracę sezonową, przyjmowanie powiadomień o powierzeniu pracy obywatelowi Ukrainy).

Udzielane jest także wsparcie doradcze obywatelom Ukrainy (głównie kobietom), które potrzebują pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia oraz organizacji opieki nad dziećmi nieuczęszczającymi jeszcze do szkoły.

Pracownicy WUP oferują także wsparcie merytoryczne pracownikom PUP z terenu województwa lubuskiego w zakresie kompleksowej pomocy obywatelom Ukrainy (m.in.: udzielając informacji na temat mapy wsparcia realizowanego przez lokalne NGO, przepisów dotyczących legalnego pobytu, miejsc opieki nad dziećmi, możliwości nauki języka polskiego).

WUP w Zielonej Górze wspierając cudzoziemców w procesie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej realizuje projekty skierowane do obywateli Ukrainy przebywających na terenie województwa lubuskiego, tj.:

a) Projekt własny w ramach Działania 6.2. Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy niezarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy RPO Lubuskie 2020. Wsparcie skierowane jest do obywateli Ukrainy, przebywających na terenie województwa lubuskiego, w wieku 30 lat i więcej, którzy przybyli legalnie do Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę (tj. od 24 lutego 2022 roku). W projekcie zaplanowano m.in. identyfikację potrzeb poprzez zastosowanie Indywidualnych Planów Działania, realizację szkoleń, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy i staże. Wsparcie będzie miało charakter indywidualnej i kompleksowej aktywizacji zawodowej, dostosowanej do potrzeb uczestników projektu, zgodnie z opracowanymi dla nich Indywidualnymi Planami Działania. W wyniku udziału w szkoleniach uczestnicy nabędą, podwyższą lub dostosują swoje kwalifikacje i kompetencje niezbędne na rynku pracy. Realizacja pośrednictwa pracy stanowić będzie praktyczną pomoc na rynku pracy w znalezieniu pracy. Ponadto w projekcie planuje się minimalny poziom efektywności zatrudnieniowej wynoszący 44,3%. Całkowita wartość projektu: 2.549,0 tys. zł, w tym EFS: 2.167,0 tys. zł, wkład własny: 382,0 tys. zł.

b) Projekt własny „Porozmawiajmy po polsku” w ramach Działania 8.3 Upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych RPO Lubuskie 2020. Wsparcie skierowane jest do obywateli Ukrainy, którzy przebywają na terenie województwa lubuskiego od 24.02.2022 r. w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium ich państwa, chcących podnosić swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje. W projekcie założono organizację i realizację szkoleń z języka polskiego i/lub języka branżowego jako obcego dla obywateli Ukrainy oraz wsparcie towarzyszące w formie opieki nad dzieckiem i/lub osobą zależną. W projekcie założono, iż 315 osobom zostanie udzielona ochrona czasowa w związku z wojną w Ukrainie, a jednocześnie uzyskają oni kwalifikacje lub nabędą kompetencje po opuszczeniu programu. Całkowita wartość projektu: 1.037,0 tys. zł, w tym EFS: 881,0 tys. zł, wkład własny: 156,0 tys. zł.

c) Projekt własny „Wsparcie obywateli Ukrainy w procesie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej na terenie województwa lubuskiego” finansowany w całości ze środków rezerwy Funduszu Pracy w ramach zorganizowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej konkursu „Razem Możemy Więcej – pierwsza edycja programu aktywizacyjnego dla cudzoziemców na lata 2022-2023”. Projekt jest realizowany od listopada 2022 roku.

Projekt zakłada objęciem różnymi formami wsparcia obywateli Ukrainy legalnie przebywających na terenie województwa lubuskiego. Celem projektu jest poprawa sytuacji życiowej uczestników, ich integracja z lokalną społecznością, jak również aktywizacja zawodowa. W projekcie przewidziano realizację następujących działań: nauka języka polskiego (kursy języka polskiego dostosowane do potrzeb obywatela Ukrainy – możliwe poziomy A1, A2, B1, B2, C1, prowadzone na Uniwersytecie Zielonogórskim), doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe, wsparcie psychologiczne, wsparcie prawne oraz tłumaczenie niezbędnych dokumentów, a także pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów. Projekt będzie realizowany do grudnia 2023 roku. Wartość projektu: 999,4 tys. zł.

d) Ponadto w nowej perspektywie finansowej Funduszy Europejskich (2021-2027) planowane jest dalsze wspieranie migrantów (w tym osób z Ukrainy) w projektach własnych realizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze. Planowane projekty będą miały na celu integrację społeczną oraz aktywizację zawodową migrantów (np. kursy językowe, szkolenia zawodowe, wsparcie prawne, wsparcie psychologiczne, pomoc w zapewnieniu opieki nad dzieckiem, zajęcia animacyjne, pomoc w załatwianiu bieżących problemów związanych z życiem w Polsce).

Spis map, wykresów i tabel

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2015-2022. Stan w dniu 31 grudnia 2022 r.....	5
Mapa 2. Współczynnik starości demograficznej według powiatów w 2022 r.....	9
Mapa 3. Miara podwójnego starzenia według powiatów w 2022 r. (w %)......	11
Mapa 4. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego według powiatów w 2022 r.....	12
Mapa 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.).....	15
Mapa 6. Przyrost naturalny ludności w 2022 r.....	16
Mapa 7. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2022 r.....	19
Wykres 1. Struktura ludności według wieku w województwie lubuskim.....	6
Wykres 2. Mediana wieku ludności.....	7
Wykres 3. Indeks starości.....	10
Wykres 4. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności.....	14
Wykres 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w miastach i na wsi w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.).....	15
Wykres 6. Ruch naturalny ludności.....	17
Wykres 7. Piramida ludności w 2060 r.....	23
Tabela 1. Ludność według kraju urodzenia (stan w dniu 31 marca 2021 r.).....	20
Tabela 2. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r. (stan w dniu 31 marca 2021 r.).....	21
Tabela 3. Liczba ludności (w tys.) województwa lubuskiego w wybranych grupach wieku i w poszczególnych latach.....	22